

บทที่ 2

ประวัติชีวิตครูสุบิน จันทร์แก้ว

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เป็นบุตรชายของนายทองใบ จันทร์แก้ว และนางเชื่อม จันทร์แก้ว เกิดเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2475 ที่ตำบลท่าข้าม อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 5 คน

ชาติกำเนิด

ครูสุบิน จันทร์แก้ว ถือกำเนิดมาจากตระกูลนักดนตรีไทยมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยคุณตาของครูสุบินที่ชื่อว่าตาอ่อน อบกลิ่น เป็นพ่อเพลงข่อยในจังหวัดสิงห์บุรี มีอาชีพเป็นนักดนตรีไทย เป็นเจ้าของวงปี่พาทย์ที่มีชื่อเสียงอยู่ในจังหวัดสิงห์บุรี มีความถนัดในการตีตะโพนไทยและตะโพนมอญเป็นอย่างดี ตาอ่อน อบกลิ่น ได้สมรสกับนางพุก อบกลิ่น ให้กำเนิดบุตรสาว 3 คน คือ

1. นางเกลี้ยง อบกลิ่น สมรสกับนายเหลือ มีบุตรสาวชื่อ นางเต็ม
2. นางกล้วย อบกลิ่น สมรสกับนายเต็ม ทองโต มีบุตร-ธิดา 3 คน คือ
  - นางทอง ทองโต
  - นายต๋อน ทองโต
  - นายถุงเงิน ทองโต
3. นางเชื่อม อบกลิ่น สมรสกับนายทองใบ จันทร์แก้ว มีบุตร-ธิดา 5 คน คือ
  - นายถนัด จันทร์แก้ว
  - นางตุ้ย ศรีสวัสดิ์
  - นางก้านตอง จันทร์แก้ว
  - นายสุบิน จันทร์แก้ว
  - พันจ่าเอกสัมพันธ์ จันทร์แก้ว

ครูสุบิน จันทร์แก้ว ได้เล่าถึงประวัติการสร้างปี่พาทย์มอญของตาอ่อน อบกลิ่น ให้ฟังว่า

"สมัยก่อน ตาอ่อน มีความสนิทสนมกับครูหลวงประดิษฐไพเราะฯ มาก พอว่างจากการเล่นดนตรีจะต้องเดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อเข้ามาเยี่ยมครูที่บ้านบาตร ตาอ่อน เคยนำพระแก้วมรกตมาฝากครูหลวงประดิษฐฯ ครูก็ได้มอบรางวัลพร้อมผืนไม้ไผ่ 1 ผืนให้ ปัจจุบันไม่รู้จะไปอยู่กับผู้ใด สมัยนั้นครูยังอยู่ เวลาสร้างเครื่องมอญตาจะให้คุณครูเป็นคนสั่งที่ร้านถนนอมพานิช สมัยนั้นร้านถนนอมเขาดัง ทั้งหมดเครื่อง 3 รางวัล 2 ใ้คง แก้วพันบาท ปัจจุบันปี่พาทย์มอญชุดนี้ได้ไปอยู่ในความดูแลของครูถุงเงิน ทองโต จังหวัดสิงห์บุรี"

ตาอ่อน อบกลิน ได้ยึดอาชีพเป็นพ่อเพลงและการเป็นนักดนตรีไทย ตาอ่อน อบกลิน ได้สร้างเครื่องเป่าพาทย์ไทยไว้ 2 ชุด ประกอบด้วย

- ระนาดเอก 2 รวง
- ระนาดทุ้ม 2 รวง
- ซ้องวงใหญ่ 2 วง
- ซ้องวงเล็ก 2 วง
- ตะโพนไทย 2 ลูก
- กลองทัด 4 ลูก
- เครื่องประกอบจังหวะ ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง

หลังจากนั้นตาอ่อน อบกลิน ได้สร้างเป่าพาทย์มอญขึ้นอีก 1 ชุด ประกอบด้วย

- ระนาดเอก 1 รวง
- ระนาดทุ้ม 1 รวง
- ระนาดเอกเหล็ก 1 รวง
- ซ้องมอญวงใหญ่ 1 วง
- ซ้องมอญวงเล็ก 1 วง
- ตะโพนมอญ 1 ลูก
- เปิงมางคอก 1 ชุด

ภาพที่ 1 ครูสุบิน จันทรแก้ว

ชีวิตวัยเด็ก

ครูสุบิน จันทรแก้ว ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในชีวิตวัยเด็กให้ฟังว่า

“สมัยก่อนแถวนั้นทำนาทั้งหมด พ่อจะเป็นหมอประจำตำบล ฉีดยาให้กับคนที่ไม่สบาย ใครมาตามไปฉีดยาก็จะสะพายย่ามไปแล้ว ส่วนแม่จะทำนา ตอนเป็นเด็กก็เรียนหนังสือ พอกลับมาจากโรงเรียนก็ช่วยพ่อแม่ดูควาย สมัยนั้นตามีเครื่องปั่นพาทย์ ที่บ้านเขาจะเรียนกันอยู่ตลอดเวลา เริ่มหัดอายุประมาณ 7-8 ขวบ หัดปั่นพาทย์กับลุงเต็ม โดยหัดฆ้องใหญ่เพลงสาธุการ โบราณนั้นหัดช่วงเข้าพรรษาประมาณ 3 เดือน ก็ต้องไหมโรงเย็น-ฉันทเข้าได้แล้ว ออกงานตอนอายุ 10 กว่าขวบ ช่วงนั้นมีงานเยอะ งานเทศน์มหาชาติ งานบวช ได้ค่าตัว 5 สตางค์ 10 สตางค์ สมัยนั้นมันไม่แพงเท่าไร พ่อเลิกจากโรงเรียนมาก็ซ่อมเพลง ส่วนมากเรียนกลางคืน โดยมากเขาจะใช้ตะเกียงจุดเดินเรียงกันมา สมัยนั้นเด็กมาก ที่แรกมีกันอยู่ 3 คนก่อน มีถุงเงิน ต่อน เขาเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน แล้วก็มีคนต่างที่เข้ามาเรียน จะเรียนกันไม่ขาด สมัยก่อนเรียนอย่างเดียว ไม่ทำอะไรเลย”

จากการที่ครูสุบิน จันทรแก้ว ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในวัยเด็กให้ฟังนั้นทำให้ทราบว่าทางบ้านครูสุบินนั้นมีอาชีพทำนา และคุณพ่อของครูสุบินเป็นหมอที่รับจ้างฉีดยาให้กับคนทุกตำบล ครูสุบินในวัยเด็กนั้นจะไม่ค่อยได้ทำงาน แต่จะใช้เวลาส่วนมากให้กับการเรียนหนังสือและเรียนดนตรี ทำให้ชีวิตของครูสุบิน นั้นอยู่กับดนตรีมาโดยตลอด

ครูสุบินหัดปั่นพาทย์เบื้องต้นกับลุงเต็ม โดยเรียนเพลงสาธุการเป็นเพลงแรก แต่มาปัจจุบันนี้ครูสุบินได้บอกผ่านทางเพลงสาธุการที่ครูสุบินใช้บรรเลงอยู่นั้น เป็นทางของครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

การศึกษาภาคบังคับ

ครูสุบิน จันทรแก้ว จบการศึกษาภาคบังคับในระดับชั้นประถมปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดสาธุการาม ตำบลท่าข้าม อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ครูสุบิน จันทรแก้ว เล่าให้ฟังว่า

“พอจบ ป.4 อายุประมาณ 13-14 ปี ก็มากรุงเทพฯ มันมีอย่างนี้สมัยนั้นนำชายที่ชื่อสังเวียนเขาได้เข้ามากรุงเทพฯ เข้ามาทำงานประกันชีวิต และก็มาได้เรียนกับครูหลวงประดิษฐไพเราะคนเดียวกับอาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร เขาเป็นคนกระขนาดเอก พอจบ ป.4 เขาก็ไปบอกจะพามากรุงเทพฯ มาให้อยู่กับครู สมัยนั้นเพิ่งจะเริ่มรับคนแต่ยังรับไม่มาก .....มากขึ้น 3 คน มาเจอกับอุทัย

(ครูอุทัย แก้วละเอียด) เขามาก่อน 2-3 วัน สมัยนั้นก็เริ่มอยู่กัน 4 คน บนเรือนเครื่อง ตอนมาสมัยก่อนมันจะมีพ่อค้าหมู ล่องหนูจากสิงห์บุรีลงมากรุงเทพฯ เขาเรียกเรือไอโยง ครั้งแรกมาขึ้นที่สะพานพุทธ พอดีเลี้ยงไก่พันธุ์ไทย เอาติดตัวมาด้วยเป็นเสปียงมาขายเอาเงิน สมัยนั้นก็ไม่มีเงินพอขึ้นที่สะพานพุทธก็ให้ น้ำสังเวียนไปขายที่เก่าชั้น ซึ่งเป็นแหล่งขายไก่ ตัวเองก็มาที่บ้านบาตรกับตาอ่อน ออกเดิน ถูเงิน และต้อน มาถึงบ้านครูครั้งแรกท่านก็นัดจัดทำพิธีให้ครูเล็ก ไม่ว่าจะมาก็คนก็ตามแต่ เรียกคนละ 100 บาท ครูจะจัดให้คนไปซื้อของให้เสร็จ ครูจะถามชื่อและใครจะตีอะไร ท่านจะต้องจับข้อมือให้ทุกคน จับดูใครจะช้อตันช้ออะไร จะให้ลองตีฆ้องวงใหญ่ทุกคน ท่านเคยบอกว่าคุณช้อตันจะตีระนาดไหว ท่านเคยให้สังเกตดู"

การเดินทางจากต่างจังหวัดเข้ามาในกรุงเทพมหานครนั้น สมัยก่อนยังไม่มีระบบการคมนาคมที่สะดวก การเดินทางต้องอาศัยเรือที่บรรทุกสินค้าที่จะเดินทางมาส่งของในกรุงเทพมหานคร วิธีการอาศัยเรือบรรทุกสินค้าก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากว่าในสมัยก่อนนั้นผู้คนที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกันจะรู้จักกันโดยทั่วถึง และมีน้ำใจให้แก่กัน

ในช่วงที่ครูสุบินเดินทางมาเรียนดนตรีที่บ้านบาตรกับครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นั้น ครูสุบินพูดให้ฟังว่าสมัยนั้นไม่มีเงิน แต่เนื่องจากเป็นคนที่มีความรอบคอบและมีการวางแผนก่อนออกเดินทาง ครูสุบินจึงได้นำไก่พันธุ์ไทยที่เลี้ยงไว้ติดตัวมาและให้นำขายไปขายที่เก่าชั้น หรือปัจจุบันเรียกว่าเยาวราช และนำเงินที่ได้จากการขายไก่อมามอบให้แก่ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เพื่อเป็นค่าจัดพิธีมอบตัวเป็นศิษย์ต่อครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

จากการที่ครูสุบิน จันทรแก้ว เล่าให้ฟังว่า ครั้งแรกที่เข้าไปฝากตัวเป็นลูกศิษย์กับครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นั้น ท่านครูจะต้องจับข้อมือของทุกคนดูว่าใครจะช้อตันหรือช้ออะไร แล้วท่านจะให้ลองตีฆ้องวงใหญ่ทุกคน และยังบอกว่าถ้าเป็นคนช้อตันจะตีระนาดไหว

จากข้อความที่ครูสุบิน จันทรแก้ว ได้เล่าให้ฟังนั้นแสดงว่า การที่บุคคลใดจะมีความสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชนิดได้ดี และเกิดความไพเราะนั้น ครูผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติต่าง ๆ ของร่างกายหรืออุปนิสัยภายนอกที่มีส่วนสัมพันธ์หรือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนเครื่องดนตรีที่เหมาะสมกับตนเอง

บุคลิกภายนอกหมายถึง สภาพของร่างกายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ผู้เรียนระนาดเอก ต้องมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง และไม่พิการ ถ้ามือวิญวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายพิการจะทำให้การเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะมือและแขนถ้าไม่สมบูรณ์จะเป็นอุปสรรคในการเรียน ลักษณะของข้อตันก็คือ มีลักษณะข้อมือที่ตันและชิดกับข้อแขน¹

การศึกษาดนตรีไทย

ครูสุบิน จันท์แก้ว เล่าถึงพิธีมอบตัวเป็นศิษย์ และวิธีการเรียนให้ฟังว่า

"การมอบตัวเป็นศิษย์จะทำพิธีในวันพฤหัสบดี มีของครบนะ มีหัวหมู เป็ด ไก่ ขนมห่มแดง ต้มขาว คันหลาว หูช้าง บายศรี 1 คู่ กล้วยสุก มะพร้าวอ่อน เหล้า ผลไม้ บุหรี่ หมากพลู ข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน มากี่คนก็ทำรวมกัน ทำพิธีแบบย่อเหมือนทำภายในบ้าน ลำดับพิธีก็เหมือนกันกับที่ได้เฝ้าการสมัยนั้น เริ่มพิธีตั้งนะโมก่อนแล้วก็ว่าอย่างที่ได้รับมอบอย่างย่อ เสร็จแล้วก็เข้าไปในห้อง จับมือแล้วก็เสร็จ วันแรกครูจะไม่พูดอะไรมาก เวลาเรียนครูจะไม่บอกเวลาการต่อเพลง เพราะเรานอนอยู่ที่นั่นนอนที่ห้องเครื่อง มืออยู่หลายครั้งถ้าท่านจะต่อเพลงให้ ท่านจะมาปลดมุ้งเรียกให้ลุก ถ้าใครตื่นสายหูท่านจะฟังตลอดเลย เวลาเรียนจะหยุดตอนเที่ยงลงไปกินข้าว วันพระหยุดไม่เรียน ทุกวันจะตื่นตี 4 ลุกขึ้นไล่ระนาดกัน จะต้องมีผ้าคลุมผืนระนาดอยู่บนราวทุกคน เอาไว้ในมุ้งลุกขึ้นก็ตี ส่วนฆ้องเราก็นอนข้าง ๆ ฆ้อง เอาผ้าคลุมเราก็ตีซ้อมเพลง ท่านจะรู้หมดใครขยันไม่ขยัน ท่านจะฟังเสียงรู้ ถ้าท่านมาเช้าเราก็ตีต้องรีบ ต้องหุงข้าวกินเองให้หม้อดินหุง มีเตาถ่านหุงได้ถนุบ้าน มีเวรผลัดกัน 3 คน คนละวัน พอเที่ยงแล้วเดี๋ยวครูขึ้นอีกแล้วต่อจนถึงมืด ท่านนั่งอยู่ตลอด พอท่านมาถึงก็ต้องไหว้หนึ่งพับพับเรียนทุกคน ชัดสมาริไม่ได้เลย คนกลัวหนอยก็จะอยู่ห่าง ๆ เครื่องจะไม่แฉว"

จากข้อความที่ว่า "ถ้าใครตื่นสายหูท่านจะฟังตลอดเลย" นั้นแสดงว่าครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีระบบการรับรู้หรือการฟังเสียงได้ดีมาก ท่านสามารถทราบว่าเป็นผู้บรรเลง โดยที่ท่านไม่ได้เห็นตัว สาเหตุที่ท่านทราบว่าใครบรรเลงก็เพราะว่า ผู้เรียนแต่ละคนนั้นจะมีรสมือหรือน้ำเสียงของเครื่องดนตรีที่ตีออกมาแล้วต่างกัน ในขณะที่ท่านสอนท่านก็สามารถที่จะจำลักษณะการตีหรือน้ำเสียงของลูกศิษย์ที่เรียนได้

¹ ชลิดา จันท์แก้ว. "ระนาดเอก" สารนิพนธ์ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องตื่นตี 4 เพื่อลุกขึ้นมาใส่รองเท้าหรือฝึกซ้อมเครื่องมือที่ตนเองเรียน นั้น ถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้เรียนดนตรีทุกคนที่จะต้องรับผิดชอบหรือปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้ฝีมือพัฒนาขึ้น เกิดความคล่องตัวและเกิดความไหว เวลาที่สมควรจะใส่มือคือ เวลาตั้งแต่ 04.00 – 07.00 น. เพราะเวลาเช้ามืดเป็นช่วงที่ร่างกายได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอ อวัยวะทุกส่วนของร่างกายได้หยุดทำงานมาแล้วช่วงเวลาหนึ่ง เมื่อตื่นขึ้นมาและถูกนำไปใช้ทำให้กำลังภายใน และภายนอกของร่างกายพร้อมที่จะรับและปรับตัว นอกจากนั้น เวลาเช้ามืดเป็นเวลาที่มีอากาศ และอุณหภูมิกำลังดี เย็นสบาย ทำให้สมองปลอดโปร่ง และมีสมาธิ

ส่วนการเรียนดนตรีไทยในบ้านบาตรนั้น เมื่อถึงเวลาเรียนพ่อกำนครหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ขึ้นมาบนเรือนเครื่องทุกคนจะต้องนั่งพับเพียบและทำความเคารพครูหลวง-ประดิษฐฯ เวลาต่อเพลงนั้นท่านครูจะต่อเป็นทำนองหลักหรือทางฆ้องวงใหญ่ให้กับผู้เรียนทุกคน ฉะนั้นทุกคนจะต้องนั่งพับเพียบ เว้นแต่ผู้เรียนระนาดเอก เมื่อเวลาบรรเลงและดำเนินกลอนระนาด หรือเวลาออกแสดงตามงานก็จะอนุญาตให้นั่งขัดสมาธิ

ลักษณะการนั่งพับเพียบเรียนนั้น ส่งผลมาถึงครูสุบิน จันทร์แก้ว ด้วยคือเวลาที่ครูสุบิน ต่อเพลงให้กับศิษย์ที่เรียนเครื่องมือฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม ครูสุบินจะให้ลูกศิษย์นั่งพับเพียบเรียน และผู้วิจัยก็มีประสบการณ์ในการนั่งพับเพียบเรียนฆ้องวงใหญ่กับครูสุบิน จันทร์แก้ว มาตั้งแต่สมัยเด็ก เวลาเรียนจะต้องนั่งพับเพียบทุกครั้งจนทำให้ปัจจุบันเวลาบรรเลงเครื่องดนตรีทุกชนิดเว้นระนาดเอก ผู้วิจัยจะต้องนั่งพับเพียบตลอดทุกครั้ง

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เล่าถึงลักษณะการต่อเพลงของครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ให้ฟังว่า

"ครูดแต่ท่านจะไม่ดำ ว่าแต่สะตี...เจ้าสะตี ถ้าไม่จำต่อสามครั้งไม่ได้ต้องระวังแล้ว ท่านจะตีมือเลย ตีแล้วจะขยับหนีไม่ได้...แปะไปนี่ต้องตีไปเถอะ ถ้าใครลืมเพลงก็มีว่าเปรียบเทียบกับ...พวกกระท้อนถ้าไม่ทุบก็ไม่หวาน... เรื่องด่าลูกศิษย์นั้นท่านไม่มีด่าเลย การต่อเพลงในยุคนั้นวันหนึ่งจะต่อประมาณ 3-4 เพลง ท่านตีนำแล้วก็ตีตาม ไม่ใช่ว่าลูกไปทั่วต้องนั่งฟังกันเอาเอง จะต่อเป็นมือฆ้องหมดทางไม่ต่อ ต้องให้ได้เนื้อ"

คำว่า "สะตี...เจ้าสะตี" หมายถึง คนที่มีความสามารถในการรับรู้ได้ช้ากว่าผู้อื่น

คำว่า "แปะ" หมายถึง คำพูดของครูสุบิน จันทร์แก้ว ที่ใช้เปรียบเทียบกับเสียงที่ไม่ดีลงบนมือแล้วมีเสียงดังแปะ...แปะ

ครูสุบิน จันทรแก้ว เล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ และประสบการณ์การเล่นดนตรีให้ฟังว่า

"การปฏิบัติตนที่อยู่ในบ้านบาตรจะมีกฎระเบียบเรื่องการไปเที่ยว ถ้ากลับตีประตูจะปิด ต้องกลับมาให้ทันก่อนที่ประตูจะปิด ทุกวันจะต้องมีคนนัดผลัดเวรกันนัดทุกวันเลย อยู่กันแบบสนุก สมัยนั้นพอถึงหน้างานก็จะกลับบ้าน ไปทำปีพาทย์ กลับบ้านประมาณอายุ 15-16 ปี กลับบ้านก็ทำแต่ปีพาทย์...งานมันเยอะ ยิ่งไปจากกรุงเทพฯ คนนิยม พอหมดงานแล้วก็กลับมาบ้านบาตรอีก

กลับมาจากสิงห์บุรีคราวนี้เรียนเพลงมาก โดยเฉพาะเพลงเถาและเพลงเดี่ยว แล้วก็ทำละครในบ้านคณะผกาวัลลี เริ่มที่แรกเล่นที่โรงละครเก่าของกรมศิลป์ สมัยนั้นยังไม่มีโรงละครแห่งชาติ เล่นเรื่องมนต์นาคราช สมัยนั้นก็มีสมพงษ์ ชูศรี แล้วก็มาเล่นที่เฉลิมนคร เฉลิมไทย จะเล่นสลับจากใช้ปีพาทย์ใหม่โรงด้วย สากลด้วยประสานเสียงกัน ไปเล่นกันคนละเดือน แล้วก็ไปเล่นงานศพที่วัดไตรมิตร วัดดวงแข วัดเทพศิรินทร์ แล้วก็วัดสามปลื้ม เครื่องของท่านประจำอยู่ จะผลัดเวรกันไปเล่น ได้ค่าตัววันละ 5 บาท ของมันถูกรถราง 5 สตางค์ 10 สตางค์ ข้าวแกงก็ถ้วยละ 10 สตางค์"

จะเห็นได้ว่า ในสมัยก่อนดนตรีไทยนั้นมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนไทยมากไม่ว่าจะเป็นพิธีทำบุญตามเทศกาลต่าง ๆ งานเทศมหาชาติ การละเล่นพื้นเมือง พิธีโกนจุก พิธีอุปสมบท และพิธีงานศพ ฉะนั้นนับได้ว่า ดนตรีไทยเป็นส่วนที่สำคัญของสังคมไทยในสมัยโบราณ

การอุปสมบท

เมื่อเรียนดนตรีไทยจนมีความรู้ความชำนาญ และเมื่อถึงวัยที่จะทำการอุปสมบท ครูสุบิน จึงได้เดินทางกลับบ้านที่จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อทำการอุปสมบท ครูสุบินเล่าเหตุการณ์วันงานบวชให้ฟังว่า

"บวชเมื่ออายุ 20 ปี สมัยนั้นต้องมีภาระแถมและมีเงิน 2 คื่น วันแรกก็จะทำขวัญ พอกลางคืนก็มีเงิน รุ่งเช้ายังไม่ได้ไปวัดไปบวชเพลแล้ว พอเย็นกลับมาฉลองที่บ้านมีเงินอีกคื่น พอเช้าวันที่สองก็ทำบุญฉลองพระบวชใหม่ อุปัชฌาย์พระครูสาธุ คุ้สวดก็หลวงพ่อดี วัดสละบาป บวชที่วัดสาธุการาม บวชอยู่สองพรรษาแล้วก็ย้ายไปอยู่กับหลวงลุงที่วัดโพธิ์แก้ว จังหวัดสิงห์บุรี บวชอยู่สองไม่ถึงสามพรรษาดี แล้วก็สอบนักธรรมตรีได้ แล้วก็สึก"

จะเห็นได้ว่าครูสุบิน จันทรแก้ว เป็นผู้ที่มีมั่นคงในพระพุทธศาสนา มีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลสำเร็จ สังเกตได้จาก การบวชเป็นพระสามารถจำพรรษาอยู่จนเกือบ 3 พรรษา และในขณะที่บวชอยู่ก็ได้ไปใช้ในการศึกษาพระธรรมวินัย จนสามารถสอบได้ในระดับนักธรรมตรี

ชีวิตครอบครัว

หลังจากที่ครูสุบิน จันทรแก้ว ลาสิกขาบทแล้ว บิดามารดาของครูสุบิน ได้ไป訴ขอลูกผู้หญิง เพื่อมาเป็นภรรยา จัดพิธีแต่งงานตามประเพณี อยู่ด้วยกัน 5 ปี แล้วจึงได้แยกทางกัน ครูสุบินเล่าถึงพิธีแต่งงานให้ฟังว่า

"ไปแต่งงานที่อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ต้องใช้เรือบรรทุกคนไปแล้วไปขึ้นรถอีกที่หนึ่ง คนประมาณ 14-15 คน แต่งแล้วอยู่ด้วยกัน 5 ปี ไปสอนดนตรีที่จังหวัดนครสวรรค์ไม่ค่อยได้กลับบ้าน แล้วก็ไม่ได้อยู่ด้วยกัน"

ครูสุบิน จันทรแก้ว มีครอบครัวถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกนั้น แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน ประมาณ 5 ปี จึงแยกทางกัน เนื่องจากครูสุบิน จันทรแก้ว คงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่นดนตรีและสอนดนตรีตามจังหวัดต่าง ๆ จึงทำให้ไม่มีเวลาให้กับครอบครัว

ส่วนการมีครอบครัวในครั้งที่สองนี้ ครูสุบิน ได้แต่งงานกับภรรยาที่เป็นนักดนตรีไทย (ชื่อ จงกล พุ่มโมรา) ในการทำงานทั้งสองฝ่ายนั้นเป็นนักดนตรีด้วยกันทั้งคู่ สามารถมีความเข้าใจในชีวิตของนักดนตรี และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถครองชีวิตคู่มาจนถึงปัจจุบันมีบุตร-ธิดาด้วยกัน 3 คน คือ

1. นางสาวชลิดา จันทรแก้ว
2. นางสาวกัญญภัทร จันทรแก้ว
3. นายธวัชชัย จันทรแก้ว

การทำงานด้านดนตรี

ครูสุบิน จันทรแก้ว เล่าถึงประสบการณ์ในการเป็นนักดนตรีไทย และการเป็นครูสอนดนตรีไทยตามจังหวัดต่าง ๆ ให้ฟังว่า

"ไปอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์อยู่กับพี่นพ สอนพวกหลาน ๆ เขา ตอนกลางคืนก็ทำลิเก เขาให้เราอยู่อย่างดี เสื้อผ้าเด็กก็ทำให้ แล้วก็ไปอยู่จังหวัดอุทัยวงกำนันขึ้น วงห้วยรอก วงบ้านปากกล้วย เขาจ้างไปเป็นอำเภอ ๆ จ้างมาก็ไป เขาให้เดือนละ 500 บาท แล้วก็มาที่บางระจันท์อยู่วงผู้ใหญ่ ประคอง อยู่ไม่ถึงปีแล้วก็กลับเข้ามากรุงเทพฯ มาอัดเทปที่บ้านบาตร แล้วก็เป็นคนคัดของบ้านครูให้ฝรั่ง หลังจากนั้นก็ไปอยู่วัดพระพิเรนทร์ อยู่ที่บ้านอาสุข (ภรรยาครูต่อ) อยู่ประมาณ 2 ปี ทำปีพาทย์มอญที่วัด หลังจากนั้นก็ไปวัดหัวลำโพง อาศัยอยู่กับน้ำเอื้อนเจ้าของวงปีพาทย์ ได้ค่าตัววันละ 20 บาท วัดพิเรนทร์ก็ 15-18 แล้วก็มา 20 บาท แล้วก็ไปทำปีพาทย์ที่บางบ่อ (จังหวัดสมุทรปราการ)

ไปสอนลูกศิษย์ที่บางบ่ออยู่พักหนึ่งประมาณปีเศษ ไม่ได้อยู่ประจำ แล้วก็เจอกับแม่ (หมายถึง นางจงกล จันทร์แก้ว ภรรยาคนปัจจุบัน) แต่งงานกัน แล้วก็ไปสอนที่จังหวัดปทุมธานี ตอนนั้นเข้ามาอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ที่กองปราบ บนกองปราบอยู่กับผู้กองชด บุญมาน้ำ สมัยนั้นผู้กองดัง พอเช้าก็ไปวัดพิเรนทร์ ช่วงนั้นก็กลับไปบางบ่อบ้าง แล้วพอผู้กองย้ายไปปทุม ก็เหมือนเขาเอาเครื่องไปด้วย ทีนี้ความรักใคร่กันเคยอยู่ที่ไหนก็ไปด้วยกัน เขาก็ให้ไปสอนเด็กพวกเอ็กซ์ (ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี) สมัยนั้นเขามีวงเด็กเยอะ ไปสอนเบื้องต้นตั้งแต่โรงแรม พอ 7 วันเขาก็มาส่งที่ อยู่ปทุมประมาณ 3 ปี มาคราวหลังผู้กองแกย้ายก็เลยไม่ได้ตามไป ไปมาลำบาก"

ชีวิตในความเป็นนักดนตรีไทยของครูสุบิน จันทร์แก้ว มีประสบการณ์สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ครูสุบินใช้ชีวิตในการรับจ้างเป็นครูสอนดนตรีตามจังหวัดต่าง ๆ ที่เจ้าของวงได้ว่าจ้างไป โดยมีได้เรียกค่าตอบแทนที่เป็นเงินจำนวนมากมายัก อาจจะเป็นเพราะว่า ชีวิตของครูสุบินนั้นมีความสุขที่ได้จากการเล่นดนตรีสอนดนตรี จึงทำให้ครูสุบินอุทิศตนในการสอนดนตรีไทยมาจนถึงปัจจุบัน

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เล่าถึงเหตุการณ์ในการประชันวงปีพาทย์ให้ฟังว่า

"สมัยก่อนตามต่างจังหวัดจะมีประชันวงกันบ่อย ไปงานเจอปี่พาทย์วงอื่นก็ต้องประชันกันแล้วในบ้านครูก็เคยตีฆ้อง สมัยนั้นมีวงอาจารย์ประสิทธิ์ (ครูประสิทธิ์ ถาวร) มาจากบางบัวทอง ประมาณ 7-8 วง จะเป็นคนฆ้องให้จรัญเขา สมัยนั้นเดี่ยวกราวใน เพียงคี่นี้ (ครูบุญยงค์ เกตุคง) พิภพ (สมภพ ขำประเสริฐ) เป็นคนตี คุณเถ่ (ขวัญชัย ศิลปบรรเลง) ตีราง คุณนั้น (สนั่น ศิลปบรรเลง) ตีฆ้องวงลูกครู แล้วมีบุญธรรมมาลัยมาลัย สาสี่ พี่เจียน นี่เขาจะชู้ตเดียวกัน จรัญนี้อยู่ทางโคกสลุด เมื่อก่อนเขาเป็นคนระนาดบางลำพู เขาตีระนาดไหว มีสังวาลย์เป็นคนหุ้ม มาเรียนรุ่นเดียวกัน"

หลังจากที่ครูสุบิน จันทร์แก้ว ไม่ได้ไปสอนดนตรีที่จังหวัดปทุมธานีแล้ว จึงกลับไปอยู่ที่บางบ่ออยู่กับภรรยาคนปัจจุบัน ถ้ามีงานที่วัดพระพิเรนทร์หรือวัดหัวลำโพง ครูก็จะเดินทางเข้ามากรุงเทพฯ ต่อมาเกรงว่าญาติของภรรยาจะคิดว่าครูจะไปครอบครองเครื่องดนตรี ครูจึงคิดสร้างเครื่องดนตรีขึ้นเป็นของตนเอง ครูสุบิน จันทร์แก้ว เล่าถึงการสร้างเครื่องดนตรีให้ฟังว่า

"อยากจะทำฆ้องมอญสัก 2 วง คุยกันเราก็เงินไม่ค่อยมี ทีนี้เราก็ทำอยู่ที่วัดพิเรนทร์ด้วยพอดีได้จังหวะ เขาสั่งเครื่องเราก็เพิ่มไป 2 โคน เครื่องใหญ่เลย แต่รุ่นนั้นพอมือทองอยู่ 10 กว่าบาท ตั้งใจอธิฐานกับครูเที๋ยวบอกเล่าท่านอยู่เสมอว่า เราเรียนมาแล้วอยากจะมีเครื่องเป็นของเราเอง ก็ตั้งใจอยู่อย่างนี้ ให้ให้ได้ ก็เป็นบุญวาสนาของเราที่มีได้ ไปพูดกับใครเขาก็ไม่น่าเชื่อ สิ่งอันนี้ลับ ๆ

เราก็มีประสบการณ์ในตัวของเราเอง เราเห็นผลจริง เหมือนที่เราไปหาที่ไหนก็ได้แต่ของถูก ๆ แล้วก็ของดี ที่ไหนไม่นั้นเราก็ปล่อยไปเหมือนได้เป็นของฟรีเฉย ๆ สร้างเครื่องมอญสมัยนั้น ช้อง 2 วง ก็ 9,000 บาท ... รวงพอดีเจ็กลงผลตรอกนพมาศ ตอนนั้นแกยังไม่ตายไปถึงบ้านแก รู้จักชอบพอกัน แกเลยต่อรางให้ แล้วให้ช่างที่วัดพิเรนทร์แกะ พอดีวัดพิเรนทร์เขาไหว้ครูก็เลยเข้าพิธีไหว้ครูไปเลย"

หลังจากสร้างเครื่องปีพาทย์มอญแล้วครูสุบิน ได้นำเครื่องมาไว้ประจำที่วัดเทพศิลา ตำบลหัวหมาก อำเภอบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ครูสุบิน จันทรแก้ว เล่าถึงการเป็นเจ้าของวงปีพาทย์ให้ฟังว่า

"มาครั้งแรกก็มาอาศัยอยู่กับบ้านอา อยู่เป็นห้อง ส่วนเครื่องก็เอาไว้กับหลวงพ่อกับพี่หัดเด็กด้วย เด็กประมาณ 10 กว่าคน เด็กคลองพลับพลา ต่อจากนั้นมาจึงมีเครื่องไทยอีก คือจะไปหาซื้อช้องสมัยนั้นช้องวงละ 2,000 บาท ช้องดีบ้านตาปวน พอดีไปบ้านตาเชื่อมเขาขายให้วงละ 1,300 บาท ไม่ถึง 2,000 บาท แต่ไม่มีร้าน พอเห็นลูกสวดยก็ซื้อไว้ แล้วไปได้ร้านช้องเก่าของหม่อมหลวงไหวที่อ่อนนุช ใช้เวลาสะสมประมาณ 20 ปี มีช้องมอญ 9 โค้งออกงานได้ 3 ชุด ช้องไทย 6 วง สะสมไว้ให้ลูกหลานได้เรียนกัน ก็ภูมิใจแล้วว่าเรามีแล้ว เราก็ตั้งใจไว้อยากได้รางงาก็ได้แล้ว สูงสุดแล้ว พอใจแล้วไม่อยากจะอะไรแล้ว"

ครูสุบิน จันทรแก้ว เล่าถึงสาเหตุที่ได้รางประกอบงามาครอบครองให้ฟังว่า

"รางงา ไปเห็นครั้งแรกก็ไปเที่ยวกันที่อ่าวมะนาว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พอดีไปเจอเขามีละครรำ ไปเห็นเขาวางทำละครก็เข้าไปดูใกล้ ๆ ก็นึกชอบว่าเป็นของเก่า พอละครเลิกก็เข้าไปในบ้านเขา ไปถามขอซื้อเจ้าของบอกว่าซื้อก็ไม่ขาย จะเอาให้หาของมาแลกก็เลยถามว่าจะอะไรละ เขาตอบว่าขอช้องมอญ 3 โค้งเครื่องใหญ่ โอโฮ! ก็หนักไปหน่อย แพงไปสูงไปมาก ก็เลยไม่ได้ตกลง กลับมาก็ตั้งใจอธิฐานบอกครูเข้า ว่าอยากได้รางนี้ขอให้ราคาถูก ๆ ลงมา ผลที่สุดไม่ช้าเขาก็โทรมาบอกให้ลดราคาบอกให้ไปเอา ก็เอารางทองไปเปลี่ยนคู่หนึ่ง เงิน 40,000 บาท พอมาให้เขาซ่อมที่ร้านเขาให้ 150,000 บาท บอกว่าไม่ได้จะเก็บไว้ ตอนนี้นำมาล้างทำตุ๋นใส่"

จะเห็นได้ว่า ครูสุบิน จันทรแก้ว เป็นผู้ที่ชอบสะสมเครื่องดนตรีไทยที่เป็นของโบราณ เมื่อได้มาแล้วก็จะดูแลรักษาทะนุบำรุงเป็นอย่างดี ความต้องการในด้านจิตใจของครูสุบิน จันทรแก้ว นั้นมีความต้องการที่เพียงพอแล้ว สำหรับชีวิตของการเป็นนักดนตรีไทย สังเกตได้จากคำพูดของครูสุบินที่ว่า "เราตั้งใจไว้อยากได้รางงาก็ได้แล้ว สูงสุดแล้ว พอใจแล้ว ไม่อยากจะอะไรแล้ว"

นอกจากนี้ครูสุบิน จันทร์แก้ว ยังเชื่อเสมอว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ของครูสุบินนั้นมาจากการที่ครูสุบินเป็นผู้ที่มีความเคารพ มั่นบูชา ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความเชื่อมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่จะดลบันดาลให้สิ่งที่ครูสุบิน อธิษฐานเป็นจริง และประสบความสำเร็จในชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน

การรับราชการ

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เข้ารับราชการสอนดนตรีไทยในปี พ.ศ. 2529 ในตำแหน่งอาจารย์พิเศษ ปฏิบัติการสอนดนตรีไทยประจำภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ครูสุบิน จันทร์แก้ว เล่าถึงสาเหตุการเข้าไปสอนที่ภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ให้ฟังว่า

"สมัยนั้นอาจารย์เพียงพิณ เป็นลูกอาจารย์บรรเลง สาคริก เขาเป็นหัวหน้าภาควิชา แต่ดนตรีที่เกษตรเขาเปิดมาก่อนแต่ไม่มีคนสอน มีเหมือนกันแต่เราไม่อยากจะออกชื่อเขา ที่เขาสอนอยู่ที่นี้เขาทำอะไรไม่ถูกต้อง ไม่สอนก็จะเอาแต่เงิน อาจารย์เพียงพิณเขามาเล่าให้แม่เขาฟังว่า จะหาใครที่นิสัยใจคอดี ๆ ชื่อตรงหน่อยดูแล ตอนนั้นคุณหญิง ศิลปบรรเลง ยังมีชีวิตอยู่ เขาก็มาถามคุณหญิง คุณหญิงก็โทรมาบอกว่า...ห้ามปฏิเสธนะ ให้สอนที่เกษตร เบื้องต้นก็มีแค่นี้ หน้าที่ก็สอนห้องวงใหญ่ เป็นคนจัดเพลง และเลือกครูผู้สอนปีพาทย์ เลือกคนที่นิสัยใจคอทุกอย่าง ใครตรงเวลาและชื่อตรง"

การดำรงตำแหน่งในสถาบันราชการ

เป็นกรรมการสอบคัดเลือกผู้เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบัน

เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานการจัดงานดนตรีไทย อุดมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 จนถึงปัจจุบัน

เป็นกรรมการวางแผนฯ และตัดสินการประกวดบรรเลงระนาดเอกเพลงถวายมือ ของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

เป็นกรรมการที่ปรึกษาการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนประเภทความสามารถพิเศษด้านดนตรีไทย ของโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน

เป็นกรรมการตัดสินการประกวดดนตรีไทยเพื่อความมั่นคงของชาติครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2528

เป็นกรรมการตัดสินการประกวดประลองเพลงประเลงมโหรี ครั้งที่ 3 ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด เมื่อปี พ.ศ. 2531

ความสามารถในการปฏิบัติดนตรี

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เล่าถึงประสบการณ์ในการเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ให้ฟังว่า

"ดูเหมือนจะได้ทุกชิ้น แต่ที่เราชำนาญก็คือฆ้องวงใหญ่ สมัยก่อนครูก็ลองให้เป่าปี่ เป่าพอได้แต่กลัวปอด (ครูสุบินใช้มือตบที่หน้าอก) ปี่โดยมากสมบัติ (คนปี่) เขาจะแนะนำให้ ขลุ่ยครูจะเป็นคนสอน ส่วนทุ้มก็เรียนกับครู ระนาดก็ต่อเดี่ยวสุรินทร์จะซ้อมกับนายประเสริฐ ตะโพนไทยก็ต่อกับครู สมัยนั้นต่อโหมโรงกลางวันแล้วไม่มีคนเครื่องหนังท่านก็เรียกให้ไปต่อ ไม่อย่างนั้นก็ไปเล่นไม่ได้ สมัยก่อนเหมือนเป็นคนเครื่องหนังด้วย ถ้าไม่มีคนเครื่องหนังเราก็ดี เอ้า! ไม่มีคนเครื่องหนังเราก็ดี ส่วนตะโพนมอญจำเขามา เมื่อสมัยบ้านครูเขามีลูมมาก แก่แกแล้ว ลูมมาก ลูมมาก ลูมมุล ถ้าเขาไม่ไปเราก็ดี กลองแขกเราก็ดีดี สองหน้าสมัยก่อนจะเล่นสองหน้ามาก มืงานเราก็ดีสองหน้าเดี่ยวก็ตีครูให้ตี โทนรำมะนาเมื่อก่อนก็เรียนเวลาไม่มีใครเราก็ดี (หัวเราะ) แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยได้เล่น"

ความสามารถซ่อมสร้างเครื่องดนตรีไทย

ครูสุบิน จันทร์แก้ว มีความสามารถซ่อมสร้างเครื่องดนตรีไทยได้เกือบทุกชนิด โดยมีประสบการณ์สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ครูสุบินเล่าให้ฟังว่า

"สมัยอยู่วัดหัวลำโพง น้ำเอื้อนเขาให้ตาพูดไปทำสอนเขา เราก็อยู่ที่นั่นก็ลักจำมา เขาทำหนังเราก็ดูเขาทุกอย่าง ส่วนกลองแขกพี่แก้วเขาทำ ก็จำเขามาแล้วก็ให้เขาสอนเพิ่มเติม ระนาดก็พอเหล่าได้จำมาจากบ้านเสนห์เขา สมัยก่อนไปดูเขาทำ ไปที่ไร้ก็เห็นเขาทำทุกที การพันไม้ สมัยนั้นอยู่วัดพิเรนทร์ ตาแฉ่งเขาเป็นคนพันไม้...ดูเขาแล้วมาหัดทำเอง พยายามก็ทำได้ ไม่ดีเราก็ซื้อใหม่เหมือนสอนไปในตัว ส่วนการเทียบเสียงนั้น เริ่มศึกษาการเทียบเสียงครั้งแรกกับครูหลวงประดิษฐฯ ในสมัยที่อยู่บ้านครู ท่านจะเรียกให้เข้าไปช่วยเวลาที่ท่านเทียบเสียง ท่านเป็นคนเคาะ เราเป็นคนเอาขี้ผึ้งติด เหมือนกับท่านสอนไปในตัว ถึงได้เป็นมา ครูจะเทียบทุกวันเราก็จะช่วยตลอด เพราะนั่ง

ตรงกับท่าน คนอื่นเขาจะไม่ค่อยทำ ใ้ส่่มากใ้ส่น้อยท่านก็จะบอก ก็ได้มาจากครู เราฟังหางเสียง
 อย่าไปฟังตีแปะ ท่านแนะนำอย่างนี้ ฟังที่แรกไม่รู้ ฟังเสียง ที่หาย เหมือนเวลาเครื่องจะเตรียมออก
 งานหรือไปวิทย์ท่านก็ต้องเคาะหรือตรวจดู สมัยก่อนต้องใช้เครื่องสด ออกงานจะมีแทบทุกวัน
 สมัยก่อนซ่อมแถวจุฬาฯ สอนสุนันทา เขาก็มีเป็นละคร ใช้ระนาดรางเดียวไม่ใช่เทปแบบสมัยนี้ ไป
 ทุกที่เลยสมัยก่อน"

อุปนิสัยการปฏิบัติตน

สรุปผลการศึกษาจาก Anecdotal Record แสดงให้เห็นว่าการศึกษาถึงอุปนิสัยการ
 ปฏิบัติตนของครูสุบิน จันทร์แก้วนั้น ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยการทำบันทึก Anecdotal Record
 แล้วนำมาเรียบเรียงวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา โดยการบันทึกวัตรปฏิบัติประจำวันภายใน
 บ้านและนอกบ้านของครูสุบิน จันทร์แก้ว ดังต่อไปนี้

Anecdotal Record ครั้งที่ 1
 วันเสาร์ที่ 17 มกราคม 2541
 บ้านจันทร์นิมิตร
 เวลา 06.30 – 23.45 น.

Objective Information

ครูสุบิน จันทร์แก้ว ตื่นนอนเวลา 06.30 น. เปิดประตูห้องนอนออกมาโดยสวมกางเกงแพร สีเขียว เดินไปหยิบชั้นล้างหน้าจากตู้โชว์ เดินไปหน้าบ้านลงบันไดไปที่ก๊อกน้ำหน้าบ้าน ลงนั่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก เปิดน้ำแล้วแปรงฟันล้างหน้า เสร็จแล้วเดินขึ้นบนบ้านนำชันไปเก็บไว้ที่เดิม เดินไปที่ห้องนอนเปิดประตูห้องแล้วเดินเข้าไปในห้อง สักครูจึงเดินออกมานั่งที่บริเวณประตูหน้าบ้าน (ซึ่งเป็นที่นั่งประจำ)

เวลา 07.25 น. ภรรยาครูสุบิน จันทร์แก้ว ยกขามข้ามต้มหมูพร้อมด้วยเครื่องปรุงมาให้ ครูสุบิน ซึ่งนั่งอยู่ที่หน้าบ้าน ครูสุบินรินน้ำชาจากกาน้ำใส่ถ้วยชา แล้ววางไว้ข้างขามข้ามต้ม ยกมือขึ้นไหว้แล้วเอามือลง ประมาณ 1 นาที ครูสุบิน จันทร์แก้ว จึงยกมือขึ้นไหว้ใหม่แล้วจึงรับประทานข้าวต้ม พอรับประทานเสร็จแล้ว ครูสุบินจึงลุกขึ้นไปหยิบเชือกกรม บอกให้ข้าพเจ้าช่วยจับแล้วม้วนเข้ากับแกนหลอดด้าย ข้าพเจ้าช่วยครูม้วนเชือกกรมจนเรียบร้อย ครูสุบินพูดว่า "ไปซักผ้าคลุมเครื่องที่แช่ไว้ให้หน่อย" หลังจากนั้นครูสุบินจึงนอนพัก

เวลา 12.20 น. น้องเปิ้ล (สุพิณฐ์ เขมมณี) มาเรียนระนาดเอกกับครูสุบิน ตอนแรกครูสุบิน ให้น้องเปิ้ลซ้อมเพลงที่เรียนไปแล้วก่อนและครูสุบินนั่งตีทุ้ม เวลาประมาณ 13.00 น. หยุดซ้อมเพลง และรับประทานอาหาร ก่อนรับประทานอาหารครูสุบินเรียกข้าพเจ้า "ตุ๊ก ๆ เอน้ำมาให้หน่อย" หลังจากที่ข้าพเจ้านำน้ำมาให้ ครูสุบินจึงรินน้ำแล้ววางแก้วน้ำ ยกมือขึ้นไหว้แล้วเอามือลง สักครูจึงยกมือขึ้นไหว้ใหม่ ต่อจากนั้นครูสุบินจึงลงมือรับประทานอาหาร เมื่อรับประทานอาหารอิ่มแล้วครูสุบินจึงลุกขึ้นไปนั่งที่ที่นั่งประจำพร้อมกับน้องเปิ้ล แล้วครูสุบินจึงหยิบยาขึ้นมารับประทาน ต่อจากนั้นจึงซ้อมเพลงต่อ

เวลาประมาณ 14.00 น. ภรรยาครูสุบินชื่อน้ำแข็งใสมาให้ ครูสุบินจึงเลิกซ้อมเพลงลุกขึ้นมาหยิบน้ำแข็งรับประทาน แล้วถามว่า "ไม่มีขนมปังด้วยหรือ ถ้วยละเท่าไร"

ภรรยาครูสุบินตอบว่า “ด้วยละ 5 บาท” ครูสุบินจึงพูดว่า “แพงจังเลย เมื่อก่อนด้วยละ บาทเดียวเท่านั้น” แล้วครูสุบินก็หัวเราะ ครูสุบินรับประทานน้ำแข็งใสหน่อยเดียวแล้วก็ไม่รับประทานอีก น้องเป็ลลาครูสุบินกลับบ้าน พอน้องเป็ลกลับมาแล้วครูสุบินจึงพักผ่อน

เวลา 17.20 น. ครูสุบินตื่นนอนแล้วลุกขึ้นไปเปลี่ยนกางเกง จากกางเกงแพรเป็นกางเกงทำงาน

ครูสุบินเดินไปรื้อทางมะพร้าวแห้งที่มัดเก็บไว้มาตัด เมื่อตัดทางมะพร้าวเป็นท่อนหมดแล้ว ครูสุบิน ได้เดินไปหยิบแผ่นสังกะสีมาวาง แล้วนำทางมะพร้าววางบนแผ่นสังกะสี แล้วจุดไฟเผาทางมะพร้าว ครูสุบินเรียกข้าพเจ้า “ตุ๊กไปซื้อน้ำเป๊ปซี่ให้หน่อย ไปเอาเงินในกระป๋อง” ข้าพเจ้าส่งขวดน้ำเป๊ปซี่ให้ครูสุบินเห็นครูสุบินมีเหงื่อไหล ครูสุบินเผาทางมะพร้าวเสร็จประมาณเวลา 19.00 น. แล้วเดินขึ้นบ้านไปหยิบผ้าขาวม้ามาเปลี่ยนเดินไปเข้าห้องน้ำ

ครูสุบินอาบน้ำเรียบร้อยแล้วใส่กางเกงแพรสีน้ำเงิน ไม่สวมเสื้อ ประแป้ง เดินไปเปิดโทรทัศน์ดูข่าวภาคค่ำประจำวัน ประมาณเวลา 19.45 น. ลุกขึ้นเดินไปปิดโทรทัศน์ แล้วเดินไปนั่งลงในห้องวงใหญ่ซ้อมเพลงโหมโรงทางกราย

เวลา 21.00 น. ครูสุบินหยุดซ้อมเพลงลุกออกจากวงห้องเดินไปรับประทานอาหารค่ำกับข้าวมีแกงส้มแดงอ่อน ปลาสดทอด ครูสุบิน รับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจึงดื่มน้ำ แล้วลุกขึ้นไปนั่งที่ประจำของครู หยิบยาขึ้นมารับประทาน แล้วครูสุบินลุกขึ้นไปหยิบรูปที่วางอยู่บนชั้นข้างตะโพนไทย แล้วพนมมือ หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ สักครู่ครูสุบินจึงหันหน้ากลับมาทางหน้าหิ้งบูชารูปครุหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งเป็นทางทิศใต้ แล้วยกมือขึ้นไหว้ จากนั้นลุกขึ้นนำรูปไปปักในกระถางรูปบนหิ้งบูชา ต่อจากนั้นครูสุบินจึงลุกเดินมานั่งที่วางระนาดทุ้ม หยิบม้วนเทปแล้วใส่ในเครื่องเทปกดเทป เป็นเพลงเดี่ยวระนาดเอกเพลงสารถี บางครั้งใช้สายตาดูโทรทัศน์รายการละคร ข้าพเจ้านำขนมปังสังขยามา ครูสุบินถามว่า “ขนมอะไร”

ข้าพเจ้าตอบว่า “ขนมปังสังขยาใบเตย” ครูสุบินใช้ช้อนล่อมจิ้มขนมปังรับประทาน แต่รับประทานไม่หมด เลื่อนจานขนมปังให้น้องสาวข้าพเจ้า ครูสุบินปิดวิทยุเทป ครูสุบินเดินไปหยิบรีโมทเปลี่ยนช่องโทรทัศน์เป็นช่อง 5 เพื่อดูการถ่ายทอดสดมวยไทย เข้านอนเวลา 24.30 น.

Subjective Information

1. ครูสุบินเป็นผู้ปฏิบัติตนตามแบบแผนโบราณ สังเกตได้จากการนั่งล้างหน้า โดยหันไปทางทิศตะวันออก
2. เป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณเป็นอย่างสูง ระลึกถึงอยู่เสมอ และเคร่งครัดต่อการปฏิบัติตนมาก สังเกตได้จากก่อนรับประทานอาหารครูสุบินจะต้องไหว้ เชิญครูหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มารับประทานก่อน แล้วตนเองจึงรับประทานในภายหลัง และการจตุรปูชาครู
3. เป็นผู้อนุรักษ์ในการเผาทางมะพร้าวเพื่อจะนำมาเป็นขี้เถ้า นำมาบดเป็นข้าวสุกติดตะโพน
4. เวลาอยู่บ้านครูสุบินจะแต่งตัวตามสบายโดยใส่กางเกงแพรเพียงตัวเดียว แต่ถ้ามีผู้มาเรียนครูสุบินจะเปลี่ยนจากกางเกงแพรเป็นกางเกงผ้าและสวมเสื้อยืด

Recommendation

1. ลักษณะการล้างหน้าของครูสุบิน จันทรแก้ว ทำให้ทราบว่าท่านเป็นบุคคลที่ยึดถือการปฏิบัติตนแบบโบราณ ซึ่งในสมัยโบราณนั้นการล้างหน้าในเวลาเช้าจะล้างหน้าโดยหันไปทิศที่เป็นมงคล เช่น ทิศตะวันออก หรือทิศเหนือ นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่ไม่นิยมใช้ของร่วมกับผู้อื่น โดยครูสุบินจะมีขันล้างหน้า ยาสีฟัน และแปรงสีฟัน ซึ่งเก็บไว้เป็นของส่วนตัว
2. การเป็นนักดนตรีโดยนั้นจะต้องมีครูซึ่งเป็นเทพที่ศักดิ์สิทธิ์ ก่อนที่เราผู้เป็นนักดนตรีจะรับประทานอาหารก็ควรเชิญครูให้มารับประทานอาหารก่อน เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ครูสุบินเคยสอนข้าพเจ้าว่า ถ้าเราไปรับประทานอาหารที่ไหนแล้วไม่สามารถยกมือไหว้ได้ให้เรานึกในใจ ถ้าเราปฏิบัติเช่นนั้นได้เสมอเราก็จะมีความสมบูรณ์ โดยจะทำการสิ่งใดก็จะได้ไม่ขาดแคลนและสมบูรณ์พูนสุข
3. วิธีการนำทางมะพร้าวมาทำเป็นขี้เถ้า นั้น ต้องเลือกทางมะพร้าวที่ไม่เปียก เมื่อเผาเรียบร้อยแล้วต้องปล่อยให้เย็น แล้วใช้ตะแกรงร่อนให้ได้ขี้เถ้าที่ละเอียด เวลาจะทำข้าวสุกติดตะโพน ก็นำข้าวมาบดให้ละเอียด ใส่ขี้เถ้าผสมลงไป ถ้าต้องการให้อยู่ได้หลายวันให้ใส่เกลือปนไปนิดหน่อย เวลานำไปติดตะโพนแล้วจะทำให้เสียงดี และหน้ากลองไม่เสีย

Anecdotal Record ครั้งที่ 2
วันเสาร์ที่ 7 กุมภาพันธ์ 2541
บ้านจันทร์นิมิตร
เวลา 06.00 – 24.00 น.

Objective Information

ครูสุบิน จันทร์แก้ว ตื่นนอนเวลา 06.00 น. ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว ครูสุบินใส่กางเกงแพนตีแดง ไม่สวมเสื้อ ครูนั่งอยู่หน้าบ้าน เวลา 07.10 น. ภรรยาครูสุบินนำอาหารเข้ามาให้รับประทาน มีจิ๊กหมุดบใส่ไข่ แบนด์ (เครื่องตีมบารุงกำลัง) ครูสุบินรินน้ำชาแล้วนำมาวางข้างขามจิ๊ก ยกมือขึ้นไหว้แล้วเอามือลง แล้วยกมือขึ้นไหว้อีก หลังจากนั้นจึงตักจิ๊กรับประทาน รับประทานอิมแล้วจึงหยิบแบนด์ขึ้นมาตีม ตีมแล้วจึงจับน้ำชาตาม ครูสุบินลุกขึ้นโดยหยิบขามจิ๊กเดินลงบันไดแล้วนำไปเทให้สุนัข แล้วเดินกลับขึ้นมา เดินไปยกเครื่องดนตรีและเรียกข้าพเจ้าให้เข้าไปช่วยยก ครูสุบินเดินไปหยิบไม้กวาดมากวาดบ้าน ข้าพเจ้าจึงบอกครูสุบินว่าจะกวาดเอง ครูสุบินจึงยืนไม้กวาดให้ข้าพเจ้า หลังจากนั้นครูสุบินจึงเดินไปหยิบกระป๋องน้ำนำไปรองน้ำที่ก๊อกหน้าบ้าน แล้วยกขึ้นมาวางบนบันไดบ้าน ครูสุบินนั่งพักที่ศาลาหน้าบ้าน พอข้าพเจ้าบ้านเรียบร้อยแล้ว ครูสุบินจึงช่วยยกเครื่องดนตรีจัดวางไว้ที่เดิม

เวลา 09.00 น. น้องเปิ้ลมาเรียนระนาดเอกกับครูสุบิน ครูสุบินให้ซ้อมเพลงแล้วครูนั่งตีทุ้ม ครูสุบินต่อเพลงเรื่องสีนวลให้น้องเปิ้ล เวลาที่น้องเปิ้ลตีไม่ถูกครูก็จะให้ตีใหม่และไม่ได้ดูน้องเปิ้ล เวลา 12.00 น. ภรรยาครูสุบินเรียกให้รับประทานอาหาร หลังจากนั้นประมาณ 15 นาที ครูสุบินจึงหยุดต่อเพลง แล้วลุกขึ้นมารับประทานอาหาร เมื่อนั่งลงแล้วครูสุบินรินน้ำเปล่าใส่แก้ว ยกมือขึ้นไหว้แล้วเอามือลง ประมาณ 1 นาที จึงยกมือไหว้ใหม่แล้วจึงรับประทานอาหาร ครูสุบินรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจึงลุกขึ้นไปนั่งที่ประจำหยิบยาขึ้นมารับประทาน แล้วนั่งคุยกับน้องเปิ้ล มีเสียงครูสุบินหัวเราะ น้องเปิ้ลกลับไปประมาณเวลาบ่ายโมงกว่า หลังจากนั้นครูสุบินลุกขึ้นเดินไปหยิบถุงพลาสติกที่มีผ้าขาวและด้ายอยู่ มาวางที่หน้าบ้าน เดินไปหยิบไม้ระนาดเอกที่ยังพันไม่เสร็จมาพันต่อ

เวลา 13.45 น. มีนิตติจากภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 5 คน มาเรียนเพลงมอญ ครูสุบินให้ทบทวนเพลงมอญตั้งแต่เพลงประจำวัน ประจำบ้าน เข็ญผี แล้วครูสุบินต่อเพลง

พระฉันทมอญให้ใหม่ โดยไม่มีการหยุดพัก จนกระทั่งเวลา 16.00 น. หยุดเรียนและนิสิตที่มาเรียน ลากลับ ครูสุบินจึงลงนอนหันศีรษะไปทางทิศเหนือ ครูสุบินตื่นนอนเวลา 17.00 น.

เวลา 19.00 น. ครูสุบินเดินไปเปลี่ยนผ้าขาวม้าแล้วเดินเข้าห้องน้ำ ครูสุบินเปลี่ยนเป็น กางเกงแพรสีน้ำเงิน นั่งดูข่าวภาคค่ำ เวลา 20.30 ภรรยาครูสุบินจัดอาหารให้รับประทาน วันนี้ครู สุบินรับประทานอาหารได้น้อยมาก รับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจึงดื่ม้ำ แล้วลุกขึ้นไปที่นั่ง ประจำรับประทานยาต่อ แล้วนั่งพักผ่อนตรงนั้น เวลา 23.00 น. ครูสุบินเปิดรายการโทรทัศน์ดูรายการ ถ่ายทอดสดมวยไทย ครูสุบินเข้านอนประมาณตี 2 กว่า

Subjective Information

1. ครูสุบิน จันทรแก้ว เป็นผู้ที่เคร่งครัดต่อระบบการเรียนการสอนมาก สังเกตได้จากต่อ เพลงจะต่ออย่างตั้งใจ และไม่มีการพูดคุย พอหมดเวลาเรียนหรือเวลาพัก ครูจึงจะคุยเป็นปกติ
2. ครูสุบิน จันทรแก้ว เป็นคนใจร้อน ถ้าต่อเพลงแล้วตีไม่ได้ครูสุบินจะดุ โดยมีเสียงดัง

Recommendation

1. น้องเป็ลเป็นลูกศิษย์ที่ครูสุบิน จันทรแก้ว รักมาก เนื่องจากสอนมาตั้งแต่อยู่ชั้นมัธยม ปีที่ 2 น้องเป็ลเป็นคนที่เรียบร้อย ต่อเพลงได้เร็วและมีความจำดี ครูสุบิน จันทรแก้ว ไม่เคยดุน้องเป็ล เลยแม้แต่ครั้งเดียว
2. วันนี้ครูสุบิน จันทรแก้ว สอนดนตรีทั้งวัน คงจะมีการอ่อนเพลียจึงทำให้รับประทาน อาหารได้น้อย

Anecdotal Record ครั้งที่ 3
วันพฤหัสบดีที่ 26 มีนาคม 2541
บ้านจันทร์นิมิตร
เวลา 21.20 – 23.30 น.

Objective Information

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เปิดประตูรั้วเข้ามาเมื่อเวลา 21.20 น. ครูใส่เสื้อแขนยาวสีเขียวอ่อน ใส่กางเกงขายาวสีกรมท่า แขนหนีบกระเป๋าหนังสีดำ เดินขึ้นมابนบ้าน ถอดรองเท้าและถุงเท้า นำรองเท้าไปเก็บไว้ที่ชั้นวางรองเท้า แล้วเดินไปนั่งที่ประจำถอดแว่นตาแล้ววางไว้บนชั้น ลุกขึ้นเดินไปปิดลูกบิดประตูห้องนอน แล้วเดินเข้าไปในห้องนอน สักครูครูสุบินเดินกลับออกมาจากห้องนอน เปลี่ยนเป็นถุงผ้าขาวม้า แล้วเดินเข้าห้องน้ำ

ครูสุบินเดินออกมาจากห้องน้ำ มาหยิบผ้าเช็ดตัวสีเขียวที่ผึ่งไว้มาเช็ดตัวแล้วเดินกลับเข้าไปในห้องนอน เดินออกมาโดยสวมกางเกงแพรสีแดง และปะแป้ง จุดธูปแล้วหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือยกมือขึ้นไหว้ แล้วหันหลังกลับมาไหว้หิ้งบูชารูปครุหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แล้วลุกขึ้นนำธูปปักที่กระถางธูปบนหิ้งครู แล้วข้าพเจ้าจึงเดินออกไปในครัว พอลูกเข้ามาในบ้านพบว่าครูสุบินนอนหลับ (อาการนอนคว่ำ) อยู่หน้าระนาดทุ้ม

เวลา 23.30 น. ครูสุบินจึงตื่นขึ้น แล้วซ้อมเพลงแขกมอญเถา จบเพลงแล้วครูสุบินจึงเปิดเทปฟังการขับร้องเพลงแขกมอญซึ่งเป็นของเก่า พอจบเพลงแขกมอญครูสุบินจึงซ้อมเพลงหน้าพาทย์ โดยเริ่มตั้งแต่เพลงสาธุการกลอง และเพลงหน้าพาทย์ตามลำดับ ซึ่งหลังจากนั้นข้าพเจ้าจึงได้เข้านอน

Subjective Information

1. ครูเป็นบุคคลที่รักษาความสะอาดร่างกายของตนเองเสมอ โดยเมื่อกลับมาถึงบ้านจะต้องอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด

2. เป็นบุคคลที่ยึดมั่นถือมั่นต่อการปฏิบัติบูชาครูเป็นอย่างมาก เพราะการบูชาของครูสุบินนั้น ครูจะต้องบูชาที่ตะไพนไทยก่อน แล้วจึงมาไหว้รูปบูชาของครุหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

3. จากการที่ครูสุบินนอนหลับอยู่หน้าระนาดทุ้มนั้น ครูสุบินคงจะเหนื่อยมากเนื่องจากสอนที่มหาวิทยาลัย จนต้องกลับบ้านดึก ทำให้ทราบว่าครูสุบินเป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามเป็นที่ตั้ง ถึงแม้จะเหนื่อยเพียงใดก็ต้องซ้อมเพลง

Recommendation

1. การบูชาหรือให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นประจำและสม่ำเสมอ จะทำให้บุคคลนั้นมีความเจริญรุ่งเรือง คิดสิ่งใดก็จะสมความปรารถนา

2. บูชาคือการแสดงความเคารพความนับถือ บูชาแบ่งเป็น 2 อย่าง คือ อามิสบูชา และปฏิบัติบูชา หรือการบูชาด้วยเครื่องสักการะมีดอกไม้

Anecdotal Record ครั้งที่ 4

วันพุธที่ 15 เมษายน 2541

บ้านจันทร์นิมิตร

เวลา 06.00 – 24.00 น.

Objective Information

ครูสุบิน จันทร์แก้ว ตื่นนอนเวลา 05.30 น. ข้าพเจ้าได้ยินเสียงซ้อมเพลงพม่า 5 ท่อน ข้าพเจ้าจึงได้ตื่นนอน แล้วเดินลงมาชั้นล่าง เห็นควนธูปลอยเต็มไปหมด ข้าพเจ้าทำธุระส่วนตัวแล้ว จึงกลับขึ้นไปข้างบนเวลา 06.50 น. ครูสุบินจึงหยุดซ้อมเพลง ครูสุบินลุกขึ้นไปเปิดประตูบ้าน แล้วหยิบกาน้ำชาเปิดฝาภาแล้วเทน้ำชาของเก่าทิ้ง หลังจากนั้นจึงเดินเข้าไปในครัว ก้มลงหยิบกระป๋องชา เปิดฝาทอดหยิบใบชาใส่ในกาน้ำ ครูสุบินกดน้ำร้อนจากกาน้ำแล้วเทออก กดน้ำอีกครั้งปิดฝาภา แล้วเดินไปหน้าบ้าน วางกาน้ำชาลง แล้วเดินลงไปกวาดเศษใบไม้ที่ข้างล่าง

เวลา 07.20 น. ภรรยาครูสุบิน ยกถ้วยเครื่องดื่ม (ไมโลร้อน) พร้อมปลาทองโก๋มาให้ครูสุบิน ครูสุบินรินน้ำชา วางถ้วยน้ำไว้ข้างถ้วยไมโล ยกมือขึ้นพนมแล้วเอามือลง แล้วยกมือขึ้นพนมอีกครั้ง หลังจากนั้นจึงรับประทาน

เวลา 08.20 น. ลุกขึ้นไปหยิบถุงพลาสติกที่มีผ้าและด้าย กล้วยที่ชำรุด ไม้ระนาดที่ยังพันไม้สำเร็จมาวาง แล้วนั่งพันไม้ เวลา 09.00 น. เด็กจากโรงเรียนบดินทร์เดชามาเรียนห้องวงใหญ่ ครูสุบินจึงหยุดพันไม้และต่อเพลงให้จนถึงเวลา 12.00 น. เมื่อเด็กกลับไปแล้วครูสุบินจึงรับประทานอาหารเที่ยงที่จัดเตรียมไว้แล้ว มีต้มยำ ผัดกระเพรานก ฟักทองผัดไข่ใส่หมู ก่อนรับประทานครูสุบินรินน้ำใส่แก้ววาง ยกมือขึ้นพนม แล้วเอามือลง แล้วยกมือขึ้นอีกครั้ง หลังจากนั้นจึงเริ่มรับประทานอาหาร อิ่มแล้วครูสุบินจึงดื่มน้ำตามแล้วลุกขึ้นไปนั่งที่ประจำ

เวลา 13.00 น. ข้าพเจ้าจะออกไปธุระข้างนอก ข้าพเจ้าถามครูสุบินว่าจะรับประทานอะไร ครูสุบินตอบว่า “ก๋วยจั๊บน้ำร้อน” เมื่อข้าพเจ้ากลับมาแล้วจึงนำก๋วยจั๊บน้ำร้อนมาให้ครูสุบินรับประทาน ขณะที่ข้าพเจ้าแกะถุงก๋วยจั๊บน้ำร้อนครูสุบินพูดว่า “เอาหมูออกหน่อย ไม่ค่อยชอบ”

ครูสุบินนั่งรับประทานก๋วยจั๊บน้ำร้อนเกือบหมด แล้วข้าพเจ้าจึงส่งไอศกรีมกะทิสดให้ครู ครูสุบินรับประทานไอศกรีมไปหนึ่งก้อน แล้วถามข้าพเจ้าว่า "ชื่อมาจากไหน อร่อยดี" พออิมแล้วครูสุบินจึงยื่นไอศกรีมที่เหลือให้ข้าพเจ้า หลังจากนั้นครูสุบินจึงนั่งพนัไม้ต่อจนถึงเวลา 17.00 น.

Subjective Information

1. ครูสุบิน จันทรแก้ว จุดธูปไหว้ครูในเวลาเช้า และเวลามีด
2. เป็นผู้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีความขยันหมั่นเพียร
3. เป็นผู้ที่ไม่ชอบรับประทานหมู

Recommendation

1. การเคารพบูชาครูอย่างสม่ำเสมอด้วยจิตใจที่ตั้งมั่นทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ และเกิดสิริมงคลให้แก่ตนเองและบุคคลในครอบครัว
2. ผู้ที่เป็นนักดนตรีนั้น ถ้าต้องการให้เกิดความชำนาญ จะต้องฝึกซ้อมเป็นประจำ ถ้าไม่ฝึกซ้อมจะทำให้มือไม่คล่อง ดีไม่ไหวและดีไม่ดีเท่าที่ควร
3. การรับประทานอาหารของครูสุบินนั้น ครูจะไม่รับประทานอาหารที่ซ้ำจากมือที่แล้ว ถึงแม้จะมีอาหารใหม่อย่างเดี๋ยครูสุบินก็จะรับประทานเพียงอย่างเดียว และจะไม่จัดหาอาหารรับประทานเอง ถึงแม้จะหิวเพียงใดก็ตาม และจะไม่ชอบรับประทานหมูที่มีชิ้นใหญ่ ๆ

Anecdotal Record ครั้งที่ 5
วันอังคารที่ 11 พฤษภาคม 2541
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เวลา 05.30 – 15.30 น.

Objective Information

ครูสุบินตื่นนอนเวลา 05.30 น. ใส่กางเกงแพรสีแดง ถี้อชันเดินลงไปซักก๊อหน้าหน้าบ้านหันหน้าทางทิศตะวันออกเพื่อทำภารกิจส่วนตัว เสร็จแล้วเดินขึ้นบนบ้านนำชันล้างหน้าไปเก็บหยิบผ้าเช็ดหน้ามาเช็ดแล้วเดินมานั่งบริเวณหน้าบ้าน ภรรยาครูสุบินนำกาแฟมาเสิร์ฟพร้อมด้วยขนมปัง ครูสุบินรินน้ำชาแล้ววางไว้ข้างถ้วยกาแฟ ยกมือไหว้ แล้วเอามือลง ประมาณ 1 นาที ครูสุบินยกมือไหว้อีกครั้ง แล้วจึงหยิบถ้วยกาแฟขึ้นมาดื่มพร้อมรับประทานขนมปัง

เวลา 06.20 น. ครูสุบินลุกขึ้นไปหยิบผ้าขาวม้าตราหมากรุกสีเขียวสลักขาวมาเปลี่ยนแล้วเดินเข้าห้องน้ำ แล้วครูสุบินเดินออกจากห้องน้ำเดินเข้าห้องนอนและปิดประตู ครูสุบินเปิดประตูออกมาพร้อมด้วยเครื่องแต่งกายชุดใหม่ ใส่กางเกงสีกรมท่าใส่เสื้อยืดแขนสั้นสีน้ำเงินขาว แล้วเดินไปนั่งที่หน้าบ้าน เวลาประมาณ 07.00 น. ลูกศิษย์ครูสุบินขับรถเก๋งสีแดงมาจอดที่หน้าประตูบ้าน ครูสุบินยกมือไหว้รูปครูหลวงประดิษฐฯ ที่ติดอยู่ด้านเดียวกับตะโพนไทย เสร็จแล้วลุกขึ้นเดินไปหยิบรองเท้าแตะหนังสีดำมาสวมเดินไปที่ประตูบ้านแล้วไปขึ้นรถ

ครูสุบินนั่งคุยกับคนขับ คือน้องวัตร นั่งไปถึงบริเวณถนนวิภาวดี ครูสุบินเปิดกระเป๋าถือหยิบลูกอมฮอลลี่ออกมาส่งให้น้องวัตร และให้ข้าพเจ้าและครูก็แกะลูกอมรับประทาน ครูนั่งรถไปจนถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บอกน้องวัตรให้ขับไปที่หัวแหลมเข้าไปในวัดตึก ลงจากรถเข้าบ้านคนทำกลอง ครูถามว่าหนึ่งวัวฝืนละเท่าไร คนขายบอกว่า 2,500 บาท ครูสุบินพูดว่า "2,200 บาทก็พอ" แล้วครูจึงเปิดกระเป๋าหยิบเงินให้คนขาย 2,200 บาท และนั่งรอคนขึ้นโหนดขณะนั่งรอก็ดื่มน้ำชาและพูดว่า "มีหว่ายใช้บ้างหรือเปล่า" เจ้าของร้านตอบว่า

"ไม่มีครับเพิ่งให้เขาไปเมื่อวานนี้" ครูสุบินถามว่า

"ไปซื้อมาจากไหน"

เจ้าของร้าน "ซื้อมาจากโพธิ์ทอง (จังหวัดอ่างทอง) ทำไมอาจารย์ไม่ใช้อย่างเส้นละ"

ครูสุบินตอบว่า "ไม่ดี ใช่ว่ายดีกว่า"

ครูสุบินนั่งรออยู่ประมาณครึ่งชั่วโมง คนทำโทนรามาที่ซื้อประสาร เดินมาถึง สวัสดิ์ครูสุบิน ครูสุบินยกมือรับไหว้

ครูสุบินพูดว่า "เอาโทนรามาของครูมาขึ้น (หมายถึงครูหลวงประดิษฐฯ) คิดราคาเท่าไร"

"ไม่ต้องแพงมากนะ" คุณประสารดูลักษณะโทน และพูดว่า "700 บาทครับ"

ครูสุบินพูดว่า "ไม่แพงไปหรือ"

คุณประสารตอบว่า "ไม่แพงหรอกครู เดี่ยวผมขึ้นให้อย่างดี"

ครูสุบินถามว่า "จะเสร็จวันไหน กำหนดวันมาเลยนะ"

ขณะที่คุณประสารหยิบโทนขึ้นมาพิจารณา ครูสุบินพูดว่า "ระวังหน่อย! เพราะทำมาจากดินเผาของเก่า ระวังแตก ทำเสร็จเมื่อไหร่แล้วโทรไปบอกด้วย ทำเก็บไว้เพราะเป็นของครู (หมายถึงครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง))" หลังจากนั้นครูสุบินถามว่า "มีชั้นบ้างไหม" เจ้าของร้านตอบว่า "ไม่มี" ครูสุบิน : "จะซื้อชั้นได้ที่ไหน" เจ้าของร้านตอบว่า "ที่ตลาดหัวรอ" ครูสุบินจึงบอกเจ้าของร้านว่าจะกลับแล้ว เจ้าของร้านไหว้ครูสุบิน แล้วครูสุบินเดินไปขึ้นรถและให้น้องวัตรขับรถไปที่ตลาดหัวรอ ขณะที่นั่งรถครูถามข้าพเจ้าว่า "ที่ไหนมีอาหารอร่อยบ้าง"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ที่อุททองอินทร์"

น้องวัตรขับรถไปถึงตลาดหัวรอ ครูลงจากรถพร้อมด้วยข้าพเจ้า เพื่อไปซื้อน้ำมันยางและชั้น ขณะที่ข้าพเจ้าซื้อชั้นอยู่ ครูสุบินเดินไปซื้อหอยจากร้านค้าในตลาด ชื่อของเสร็จเดินออกจากตลาดไปขึ้นรถเพื่อไปรับประทานอาหารที่อุททองอินทร์ รับประทานอาหารเสร็จแล้วเดินทางกลับกรุงเทพฯ ถึงกรุงเทพฯ เวลาประมาณ 15.30 น.

Subjective Information

1. ก่อนออกจากบ้านครูสุบิน จันทร์แก้ว จะต้องไหว้ครูก่อน สังเกตได้จากครูสุบินจะยกมือไหว้รูปครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่ติดอยู่ข้างตะโพนไทย
2. เป็นผู้ที่มีน้ำใจต่อผู้อื่น ครูสุบินส่งลูกอมให้กับลูกศิษย์ในขณะที่ขับรถ

Recommendation

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นอย่างสูง เป็นผู้ที่เก็บสะสมเครื่องดนตรีไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ และระลึกถึงครู มีความภูมิใจในสิ่งของนั้น ๆ

Anecdotal Record ครั้งที่ 6
วันเสาร์ที่ 13 มิถุนายน 2541
บ้านจันทร์นิมิตร
เวลา 06.30 – 23.00 น.

Objective Information

ครูสุบินตื่นนอนเวลา 06.30 น. ทำภารกิจส่วนตัวเสร็จแล้ว เดินไปหยิบไม้กวาดมาทำความสะอาดบ้าน แล้วครูสุบินจึงหยิบกระป๋องน้ำเปิดก๊อกแล้วรองน้ำ ครูสุบินปิดน้ำหัวกระป๋องน้ำมาวางไว้ที่บันไดบ้าน เดินไปหยิบไม้ถูบ้านมาจุ่มลงในน้ำ บิดผ้าหมาไม่ไปถูพื้นบ้าน เมื่อถูพื้นบ้านเรียบร้อยแล้ว ครูจึงนั่งพัก ภรรยาของครูสุบินนำกาแฟและปลาทอ้งโก้มาวางไว้ให้ครู ครูสุบินรินน้ำชาใส่ถ้วยชาแล้ววางไว้ข้างถ้วยกาแฟ ครูยกมือไหว้แล้วนำมือลง สักครูครูสุบินจึงไหว้ใหม่ แล้วจึงดื่มกาแฟและรับประทานปลาทอ้งโก้ เมื่อครูรับประทานอาหารเช้าแล้ว ครูสุบินจึงลุกขึ้นไปหยิบมิดและหาวายที่เป็นเส้นมาวางแล้วเริ่มลงมือเหลา ครูเหลาหาวายให้เป็นเส้นบาง ๆ จนประมาณเวลา 11.00 น. จึงเลิกเหลา

เวลา 11.10 น. ภรรยาครูสุบินนำอาหารกลางวันมาให้ครูรับประทาน มีแกงต้มหวาน ปลาตะเพียน น้ำพริกผัก ปลาทอด และผัดกระเพราหมูใส่ถั่วฝักยาว ก่อนรับประทานครูสุบินเทน้ำเย็นจากกระบอกน้ำลงในแก้วน้ำ แล้วนำมาวางไว้ข้างจานข้าว ยกมือขึ้นไหว้แล้วเอามือลง แล้วครูก็ยกมือขึ้นไหว้อีกครั้ง แล้วจึงรับประทานอาหารเช้า รับประทานอาหารเช้าเรียบร้อยแล้วจึงดื่มน้ำตาม แล้วลุกขึ้นไปเปิดฝาโถ นำขันตักน้ำเพื่อนำมาบ้วนปาก แล้วครูสุบินก็ลงมานั่งที่ประจำหยิบยารับประทาน

เวลา 13.30 น. ครูสุบินใส่กางเกงขายาวสีเทา ใส่เสื้อยืดแขนสั้นพื้นขาวลายสีเลือดหมู นิสิตจากภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 5 คน มาต่อเพลงมอญ เพลงย่ำค้ำ ครูสุบินสอนถึงเวลา 15.00 น. จึงให้นิสิตพัก ให้เงินนิสิตไปซื้อน้ำอัดลมมาดื่ม นั่งสนทนากับเด็กและมีเสียงครูสุบินหัวเราะในขณะที่ฟังนิสิตเล่าเรื่อง ต่อจากนั้นเวลา 15.30 น. ครูจึงเรียกนิสิตให้เข้าไปต่อเพลง วันนี้ขณะที่นิสิตตีผัดทำนองเพลงครูก็ไม่ดูและหัวเราะต่อเพลงถึงเวลา 17.30 นิสิตจึงกลับ

หลังจากที่นิสิตกลับไปแล้ว ครูสุบินจึงลุกขึ้นเดินไปหยิบผ้าขาวม้าสีน้ำเงินมาเปลี่ยนแล้วเดินเข้าห้องน้ำ ครูสุบินเดินออกมาจากห้องน้ำและเดินไปหยิบผ้าเช็ดตัวมาเช็ดตัวมาเช็ดแล้วผึ่งผ้าเช็ดตัวไว้เดินเข้าห้องนอน เดินออกมาจากห้องนอนโดยใส่กางเกงแพรสีน้ำเงินและปะแป้งด้วย

เวลา 18.30 น. ครูสุบินนอนหลับอยู่ที่หน้าบ้านตื่นเวลาประมาณ 19.20 น. พอตื่นแล้วครูสุบินจึงเดินไปเปิดโทรทัศน์ช่อง 7 ดูข่าวภาคค่ำ โดยการนอนดู เวลา 20.45 น. ครูสุบินจึงรับประทานอาหารเช้า มีแกงส้มดอกแคกับปลาช่อนทอด ครูสุบินรับประทานข้าว 2 จาน รับประทานเรียบริ้วยแล้วจึงดื่มชา แล้วลุกขึ้นไปนั่งพักแล้วจึงรับประทานยา

Subjective Information

1. เป็นผู้ที่ชอบความสะอาดและความเป็นระเบียบของบ้านเรือน สังเกตจากครูสุบินจะกวาดและถูบ้านเอง
2. เป็นผู้ที่แต่งตัวถูกกาลเทศะ คือเมื่อมีผู้มาเรียนครูสุบินจะเปลี่ยนจากนุ่งกางเกงแพรมาเป็นกางเกงผ้าและเสื้อยืด
3. ครูสุบินมีความสุขในการถ่ายทอดวิชาความรู้ในด้านดนตรีให้แก่บุคคลทุกคน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน
4. เป็นบุคคลที่สนใจเหตุการณ์ปัจจุบัน สังเกตได้จากการดูข่าวภาคค่ำประจำวัน และสนใจข่าวการเมือง

Recommendation

1. ครูสุบินจะต่อเพลงมอญเป็นพิเศษ ให้แก่นิสิตที่สนใจ ต่อตั้งแต่เพลงเบื้องต้นจนถึงระดับสูง เป็นเพลงนอกหลักสูตร เวลาว่างงานปีพาทย์มอญ ครูสุบินก็จะให้นิสิตเหล่านี้ได้แสดงความสามารถและหาประสบการณ์ให้กับตนเอง นอกจากนั้นนิสิตที่มาเล่นปีพาทย์มอญก็ได้เงินค่าตอบแทนอย่างคุ่มค่า
2. การที่ครูสุบินหัวเราะนั้น เป็นเพราะว่าครูมีความสุข มีความรักและความประทับใจในนิสิตกลุ่มนี้
3. ครูสุบินจะชอบรับประทานต้มหวานปลาตะเพียนเป็นอย่างมาก ชอบแกงส้มทุกชนิด และชอบรับประทานปลาช่อนเค็มทอด (โดยเฉพาะที่มาจากจังหวัดสิงห์บุรี) ชอบรับประทานอาหารที่ปรุงเองจากฝีมือของภรรยา และจะไม่นิยมให้ซื้ออาหารสำเร็จรูปมารับประทาน

Anecdotal Record ครั้งที่ 7
วันอาทิตย์ที่ 19 กรกฎาคม 2541
บ้านจันทร์นิมิตร
เวลา 06.30 – 22.00 น.

Objective Information

ครูสุบินตื่นนอนเวลา 06.30 น. ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ใส่งานเกงแพรสีเขียว เวลา 07.00 น. ครูสุบินย้ายเครื่องดนตรีไทย นำไม้กวาดมากวาดพื้น และนำกระป๋องไปรองน้ำนำมาวางที่บันไดบ้าน ครูสุบินเดินไปหยิบไม้ถูบ้านมาซักน้ำแล้วบิดให้แห้งจึงนำไปถูพื้นบ้าน เมื่อทำความสะอาดบ้านเสร็จแล้ว ครูสุบินจึงนั่งพัก ภรรยาครูสุบินนำอาหารเข้ามาให้โดยมีไมโลร้อนและขนมครก ครูสุบินรินน้ำชาใส่ถ้วยชาแล้ววางไว้ข้างถ้วยไมโล ครูสุบินยกมือขึ้นไหว้ แล้วเอามือลง สักครู่ครูสุบินจึงยกมือไหว้ใหม่ หลังจากนั้นจึงดื่มไมโลและรับประทานขนมครก

เวลา 09.00 น. นิสิตหญิง 2 คน เอกห้องวงใหญ่ จากภาควิชาศิลปนิเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มาทบทวนเพลงฉิ่งพระฉัน เวลา 09.30 น. มีนักเรียนชายจากโรงเรียนบดินทร์เดชา มาเรียนห้องวงใหญ่เพลงสาธุการ ครูสุบินให้นิสิตหญิงนั่งซ้อมในบ้าน ส่วนเด็กนักเรียนชายให้ซ้อมหน้าระเบียงบ้าน ส่วนครูสุบินนั่งฟังไม้ระนาดทุ้มอยู่หน้าบ้าน เมื่อใครตีผิดครูสุบินก็จะนอยเป็นทำนองเพลงและพูดว่า "ผิดกันทั้งข้างในข้างนอกเลยนะ" ซ้อมเพลงจนถึงเวลา 12.00 น. ครูสุบินจึงให้ภรรยาไปซื้อส้มตำปู ส้มตำไทย น้ำตัก ปลาตุ๋น ไก่ย่าง และข้าวเหนียว มารับประทาน ครูสุบินเรียกให้ลูกศิษย์มารับประทานรวมวง ก่อนรับประทานอาหารครูสุบินก็เทน้ำเย็นจากกระบอกใส่แก้วน้ำแล้วถวายครู พอดถวายเสร็จแล้วครูจึงเริ่มรับประทานอาหาร ครูสุบินรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจึงดื่มน้ำ ลูกขึ้นไปบ้วนปาก

ลูกศิษย์ผู้ชายนั้นกลับเวลา 13.00 น. ส่วนนิสิตจาก ม.เกษตรนั้นซ้อมเพลงต่อ และครูสุบินต่อเพลงให้ เวลา 15.20 น. นิสิตจาก ม.เกษตรลากลับ ครูสุบินยังนั่งฟังไม้ต่อจนเสร็จ เมื่อพันไม้เรียบร้อยแล้วทุกขั้นตอน ครูสุบินจึงเดินไปหยิบก้านไม้ไผ่ที่ยังไม่ได้เหลามาเหลาเพื่อทำเป็นไม้ระนาดต่อไป โดยใช้มีดตอกและใช้ตะไบเหล็กทำให้กลม เวลา 16.00 น. ครูสุบินเดินเข้าไปในครัว และเดินออกมาจากครัวโดยมือถือถุงขนมข้าวตังหน้าหมุยของออกมานั่งรับประทาน ข้าพเจ้าถามครูสุบินว่า "จะทานข้าวเหนียวถั่วดำไหม" ครูสุบินตอบว่า "เอาสิ กำลังหิว"

ข้าพเจ้านำข่าวเหี่ยวถั่วดำมาให้ครูสุบินรับประทาน ครูรับประทานเพียงนิดเดียว จึงนั่งเหลาไม้ต่อจนถึงเวลา 17.30 น. ข้าพเจ้านำขนมปังใส่น้ำแข็งมาให้รับประทาน ครูสุบินรับประทานจนหมด จากนั้นครูจึงเก็บไม้ที่เหลายังไม่เสร็จ เวลา 18.20 น. จึงอาบน้ำและนั่งดูข่าวโทรทัศน์ช่อง 7

เวลา 20.00 น. ครูสุบินจึงปิดโทรทัศน์ เริ่มซ้อมเพลงหน้าพาทย์ และซ้อมเพลงเดี่ยว เวลา 20.40 น. ครูสุบินจึงรับประทานอาหารค่ำ มีปลาร้าทอด แกงจืดไข่น้ำ ผัดเผ็ดมะเขือ ข้าพเจ้าถามว่า "ปลาร้าอร่อยหรือเปล่า" ครูสุบินตอบว่า "ก็ดีเหมือนกัน" เมื่อรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้วจึงดื่มน้ำ และลุกขึ้นไปบ้วนปาก หลังจากนั้นจึงไปนั่งที่ประจำแล้วรับประทานยาหลังอาหาร

เวลา 21.20 น. ครูสุบินจึงซ้อมเพลงต่อจนถึงเวลา 22.00 น. จึงเข้านอน

Subjective Information

1. ครูสุบินเป็นบุคคลที่มีความขยันและมีความอดทนสูง รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สังเกตได้จาก การสอนเด็กพร้อมกับการนั่งพันไม้
2. วันนี้ครูสุบินคงเหนื่อยและหิว เพราะตามปกติครูสุบินจะไม่ค่อยหาขนมรับประทานเอง สังเกตได้จากการเดินไปหยิบขนมจากในครัวมารับประทานเอง
3. เป็นผู้ที่มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ลูกศิษย์ สังเกตได้จากการเลี้ยงอาหารกลางวันแก่ลูกศิษย์

Recommendation

1. ลักษณะการต่อเพลงให้ผู้อื่นพร้อมกับการพันไม้ไปด้วยนั้น แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่มีสมาธิดี และมีระบบการรับรู้ที่ดีมาก สามารถแยกระบบการรับรู้ และระบบการสั่งงานได้ สังเกตได้จาก เมื่อต่อเพลงเสร็จแล้วครูสุบินจะมานั่งพันไม้ เมื่อมีใครตีผิดครูสุบินจะรับรู้ได้ทันที ในการพันไม้นั้นจะต้องมีสมาธิดีจึงจะพันได้สวยงาม
2. การต่อเพลงนั้นสามารถใช้วิธีบอกเป็นทำนองเพลงได้โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องดนตรี
3. นอยปาก คือการท่องทำนองเพลงโดยใช้เสียงเป็นสื่อแทนการบรรเลงเครื่องดนตรี

Anecdotal Record ครั้งที่ 8
วันจันทร์ที่ 17 สิงหาคม 2541
บ้านจันทร์นิมิตร
เวลา 06.00 – 22.30 น.

Objective Information

ครูสุบินตื่นนอนเวลา 06.00 น. ใส่กางเกงแพรสีแดง ครูเดินลงไปล้างหน้าและแปรงฟันที่ก๊อกน้ำหน้าบ้าน เสร็จแล้วจึงเดินขึ้นมาบนบ้านเก็บชั้นล้างหน้าไว้ที่เดิม แล้วเดินไปเปลี่ยนผ้าขาวม้า เดินเข้าห้องน้ำ ครูสุบินเดินออกมาจากห้องน้ำแล้วเดินเข้าห้องนอน กลับออกมาจากห้องนอนโดยสวมเสื้อสีครีมใส่กางเกงสีเทา มือถือกระเป๋าหนังสีดำและถุงเท้าออกมา ครูเดินมานั่งที่หน้าบ้านแล้วใส่ถุงเท้า ก่อนออกจากบ้านครูสุบินยกมือไหว้ที่ตะโพน เดินไปหยิบรองเท้านำมาวางแล้วใส่รองเท้าเดินลงจากบ้านในเวลา 07.10 น.

เวลา 17.30 น. ครูสุบินเรียกให้ข้าพเจ้าเปิดประตูบ้านให้ ครูสุบินถอดรองเท้าแล้วเดินเข้าไปในห้องนอน กลับออกมาจากห้องนอนโดยเปลี่ยนเป็นผ้าขาวม้าแล้วเดินเข้าห้องน้ำ กลับออกมาจากห้องน้ำเดินไปหยิบผ้าเช็ดตัวมาเช็ดตัวเสร็จแล้วตากไว้ที่เดิม เดินเข้าห้องนอนปิดประตู ออกมาจากห้องนอนโดยใส่กางเกงแพรสีน้ำเงิน แล้วไปนั่งพักที่ประจำ

เวลา 18.00 น. ภรรยาของครูสุบินกลับมาจากอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยนำปลาตะเพียนและกุ้งกุลาดำมาด้วย ครูสุบินบอกให้ต้มยำกุ้งและทอดปลาตะเพียนและให้ต้มเค็มปลาตะเพียนไว้ให้ด้วย เวลา 19.00 น. ครูสุบินจึงเปิดโทรทัศน์แล้วนอนดูข่าวภาคค่ำประจำวัน

เวลา 20.20 น. ภรรยาครูสุบินจัดอาหารให้รับประทาน ครูสุบินจึงลุกขึ้นมารับประทานอาหารขณะที่ตักต้มยำกุ้งชิม ครูสุบินถามภรรยาว่า "ร้านอะไร"

ภรรยาครูสุบินถามว่า "ต้มยำใช้ได้ไหม"

ครูสุบินตอบว่า "ดีเหมือนกัน คุณกินดีไหม"

ภรรยาครูสุบินตอบว่า "คุยถึง 4-5 ทุ่ม รอให้หว่านอาหาร พอ 2 ยาม ดูกุ้งเผือกุ้งตัวแข็ง"

ในระหว่างที่ครูสุบินนั่งรับประทานอาหารอยู่ ลูกสาวครูสุบินคนเล็กกลับมาจากทำงานซื้อไก่มาแล้วบอกว่าอร่อยมาก ครูสุบินถามว่า "ไม่ต้องใส่ปากได้ไหม" แล้วก็หัวเราะ

ภรรยาครูสุบินถามว่า "ทำไมไม่กินปลานิลบ้าง"

ครูสุบินตอบว่า "กินอย่างเดียวพอ"

ภรรยาครูสุบินตักปลานิลให้ครู แล้วครูก็รับประทานเท่าที่ภรรยาตักให้ รับประทานอาหารเสร็จแล้วจึงดื่มน้ำ แล้วลุกขึ้นไปบ้วนปาก เดินไปหน้าบ้านนั่งลงที่ประจำ แล้วรับประทานยาหลังอาหาร

เวลา 20.50 น. ครูสุบินจึงซ้อมเพลงเดี่ยวจีนซิมใหญ่ โดยซ้อมกับระนาดทุ้ม เวลา 21.00 น. ซ้อมเพลงโหมโรงนางกราย เพลงมอญรำดาบ ต่อด้วยเพลงพญาเดิน เลิกซ้อมเวลา 22.30 น. จึงเข้านอน

Subjective Information

1. เป็นผู้ที่มีลักษณะของความเป็นครู คือมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าเพื่อให้เกิดความแม่นยำ
2. วันนี้ครูสุบินอารมณ์ดี สังเกตได้จากพูดเล่นกับภรรยาและลูกสาว

Recommendation

1. ครูสุบินเป็นผู้ที่ชอบรับประทานอาหารที่อร่อยเพียงอย่างเดียว จะไม่รับประทานอาหารที่ซ้ำหรืออาหารที่ครูได้รับประทานไปแล้ว เมื่อถึงเวลาอาหารภรรยาหรือบุตรสาวจะต้องจัดเตรียมอาหารไว้ให้ โดยปกติครูจะรับประทานอาหารคนเดียว หรือบางครั้งก็จะมีภรรยาและบุตรร่วมรับประทานด้วย
2. ลูกสาวคนเล็กของครูสุบินก็คือ นางสาวกัญญภัทร จันทร์แก้ว
3. กุ้งกุลาดำนั้นได้มาจากบ่อเลี้ยงกุ้งของพี่ชายภรรยาครูสุบิน เมื่อมีการขึ้นกุ้งมาขาย ภรรยาครูจะไปช่วย และได้กุ้งมารับประทาน
4. การฝึกซ้อมเพลงเป็นประจำจะทำให้เกิดความชำนาญ และสามารถจำเพลงได้แม่นยำ ด้วยลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้ครูสุบิน เป็นผู้ที่ยึดจำเพลงได้แม่นยำทุกเพลง

Anecdotal Record ครั้งที่ 9
วันพฤหัสบดีที่ 10 กันยายน 2541
บ้านจันทร์นิมิตร
เวลา 04.20 – 22.00 น.

Objective Information

เวลา 04.20 น. ข้าพเจ้าได้ยินเสียงซ้อมเพลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เวลา 04.30 น. ซ้อมเพลงเดี่ยวอาเสียว หยุดซ้อมเพลงเดี่ยวเวลา 05.15 น. ข้าพเจ้าลงมาแอบดูเห็นควนธูปลอยเต็มบ้าน ครูสุบินใส่กางเกงแพรสีเขียวหัวเปิดไม่ได้สวมเสื้อ เวลา 05.20 น. ซ้อมเพลงฉิ่งพระจันทร์ 2 ชั้น กับระนาดทุ้ม ต่อด้วยเพลงภิรมสุรางค์เถา และเวลา 05.35 น. จึงซ้อมเพลงหน้าพาทย์ต่อจนถึงเวลา 06.30 น.

เมื่อครูสุบินซ้อมเพลงจบแล้ว จึงลุกขึ้นไปหยิบผ้าขาวม้ามาเปลี่ยนแล้วเดินเข้าห้องน้ำครูสุบินเดินออกมาจากห้องน้ำ แล้วเปิดประตูเข้าห้องนอน ลักครู่หนึ่งครูสุบินจึงเปิดประตูห้องออกมาโดยใส่เสื้อยืดสีเทา ใส่กางเกงขายาวสีน้ำเงิน เดินมานั่งบริเวณหน้าประตูบ้าน ยกมือไหว้ครู ซึ่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วหันกลับมาไหว้หิ้งบูชารูปครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูสุบินไปเทียบเครื่องที่โรงเรียนสอนดนตรีศิลปบรรเลง ครูสุบินพาน้องตักไปด้วย

เวลา 15.20 น. ครูสุบินกลับมาจากการเทียบเครื่อง นั่งพักแล้วครูสุบินก็ลุกขึ้นไปเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวโดยใส่ผ้าขาวม้า ครูสุบินบอกให้ข้าพเจ้ารองน้ำให้ 1 กระป๋อง เพื่อที่จะถูบ้าน แล้วครูสุบินก็ไปกวาดบ้าน ข้าพเจ้าเป็นคนถูบ้าน ครูสุบินจึงไปเปลี่ยนกางเกงแพรแล้วนั่งรับประทานขนมสาคุเปี้ยกกับมะพร้าวอ่อนจนหมดถ้วยแล้วลุกขึ้นไปเปิดฝาท่อน้ำตักน้ำมาบ้วนปาก เดินไปเปิดตู้เย็นหยิบกระบอกน้ำออกมาเปิดฝาท่อน้ำใส่แก้วแล้วดื่ม น้ำ ต่อจากนั้นครูสุบินมานอนพักผ่อนตรงที่ประจำ

เวลา 18.00 น. ครูสุบินลุกขึ้นไปอาบน้ำ เสร็จแล้วเปลี่ยนกางเกงแพรเป็นสีเขียว แล้วเปิดโทรทัศน์ช่อง 5 ดูรายการถ่ายทอดสดมวยสากลชิงแชมป์โลกระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

เวลา 20.00 น. ภรรยาครูสุบินจัดเตรียมอาหารค่ำเสร็จแล้ว ครูสุบินจึงลุกขึ้นเดินมารับประทานอาหาร มีผัดกระเพราเนื้อ แกงจืดมะระยัดไส้ รับประทานอ่อมแล้วครูสุบินจึงดื่มน้ำตาม ลุกขึ้นไปบ้วนปาก ต่อจากนั้นเดินไปนั่งที่ประจำรับประทานยาหลังอาหาร

เวลา 21.20 น. ครูสุบินจุดธูปบูชาครู แล้วซ้อมเพลงทะเลแยะ 3 ชั้น กับระนาดทุ้ม จนถึงเวลา 21.45 น. จบเพลงแล้วครูสุบินยกมือไหว้ระนาดทุ้ม ลูกขึ้นไปเข้าห้องน้ำ แล้วจึงเข้านอนเวลา 22.00 น.

Subjective Information

1. ครูสุบินจะจุดธูปบูชาครูในเวลาเช้าและเวลาค่ำ สังเกตได้จากในเวลาเช้ามีด ควันรูปจะลอยเต็มบ้านเพราะครูสุบินซ้อมเพลงโดยที่ไม่ได้เปิดประตูและหน้าต่าง
2. คนสมัยโบราณนั้นจะนิยมตื่นนอนแต่เช้ามีด และไม่นิยมให้คนในบ้านนอนตื่นสาย
3. เป็นบุคคลที่รักความสะอาดมาก สังเกตได้เมื่อกลับมาถึงบ้านจะกวาดและเช็ดถูบ้านเนื่องจากในเวลาเช้ายังไม่ได้ทำความสะอาดบ้าน
4. ครูสุบินเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา และบริหารเวลาอย่างมีระเบียบ

Recommendation

1. เวลาในเช้ามีดนั้นเป็นเวลาที่ดี และมีอากาศกำลังดี การซ้อมเพลงในเวลาเช้ามีดจะทำให้เกิดสมาธิ และสมองปลอดโปร่ง จำเพลงได้แม่นยำ
2. น้องตึก คือบุตรชายคนสุดท้ายของครูสุบิน มีชื่อว่า นายรัชชัย จันทร์แก้ว

Anecdotal Record ครั้งที่ 10

วันเสาร์ที่ 24 ตุลาคม 2541

บ้านจันทร์นิมิตร

เวลา 06.30 – 22.00 น.

Objective Information

ครูสุบินตื่นนอนเวลา 06.30 น. ลุกไปเปิดประตูบ้านแล้วจึงหยิบชั้นล้างหน้าลงไปล้างหน้า ที่ก๊อกหน้าบ้าน ล้างหน้าเสร็จแล้วจึงเดินขึ้นมามอบน้ำเย็นล้างหน้าและเช็ดหน้า ครูสุบินเดินไปหยิบกาต้มน้ำชา เปิดฝักกาแล้วเทน้ำชาของเก่าทิ้งแล้วใส่น้ำล้าง หลังจากนั้นจึงหยิบกระป๋องชา หยิบชาใส่ในกาใส่น้ำร้อน และเทน้ำร้อนออกจากกาแล้วใส่น้ำร้อนอีกจนเต็มกา ครูสุบินเดินนำกามาวาง แล้วนั่งพัก เวลา 07.30 น. ภรรยาครูสุบินนำไมโครโฟนพร้อมด้วยปลาทองคำมาให้ ครูสุบินรินน้ำชา ใส่น้ำร้อนแล้ววางถ้วยไว้ข้างถ้วยไมโครโฟนมือไหว้และเอามือลงลึกครู่จึงไหว้ใหม่ แล้วจึงดื่มไมโคร และรับประทานปลาทองคำ

เวลา 09.00 น. น้องปี นิสิตจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาเรียน เพลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ครูสุบินเปลี่ยนเป็นใส่กางเกงขายาวสีเทา เสื้อยืดแขนสั้นสีเทา ครูสุบินสอน การประคบบมือแต่ละลูกในเพลงเดี่ยวแขกมอญ 3 ชั้น ขณะที่น้องปีซ้อมเพลงอยู่นั้น ครูสุบินก็เป็น คนตีฉิ่ง พร้อมกับสอนการประคบบมือฆ้อง

เวลา 11.30 น. ข้าพเจ้านำขนมจีนน้ำพริกมาให้ครูสุบินและน้องปีรับประทาน ครูสุบิน ถามข้าพเจ้าว่า "ซื้อมาจากไหน"

ข้าพเจ้าตอบว่า "ซื้อมาจากบ้านยายอยู่" และถามครูสุบินว่า "ขนมจีนอร่อยหรือเปล่า"

ครูสุบินตอบว่า "ก็ใช้ได้อร่อยดี"

ครูสุบินรับประทานอาหารเสร็จเวลา 11.50 น. ขณะนั้นฝนกำลังตกหนักครูสุบินจึงให้ น้องปีกลับบ้านไปซ้อมเพลงต่อจนถึงเวลา 12.30 น. น้องปีจึงเลิกซ้อมเพลงและลาครูสุบิน

หลังจากที่น้องปีกลับไปแล้วครูสุบินก็นั่งพันไม้ระนาดต่อจนถึงเวลา 16.00 น. เวลา 16.45 น. มีโทรศัพท์ถึงครูสุบิน ครูสุบิน จึงลุกขึ้นไปรับโทรศัพท์

เวลา 20.30 น. ครูสุบินรับประทานอาหารเช้าที่หน้าบ้าน มีโจ๊กหมูสับใส่ไข่ ขณะรับประทานก็นั่งคุยกับภรรยา เด็กและตัก

เวลา 21.00 น. ครูสุบินจึงเริ่มซ้อมเพลงฉิ่งพระฉันและเพลงหน้าพาทย์จนถึงเวลา 22.00 น. ซ้อมเพลงจบแล้วจึงยกมือไหว้และเข้านอน

Subjective Information

1. ครูสุบินจะนิยมดื่มน้ำชาเป็นประจำทุกวัน
2. ครูสุบิน จะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สังเกตได้จาก ถ้าไม่มีอาการเหนื่อยหรือเพลียแล้วครูสุบินจะไม่มีอาการนอนพัก
3. สิ่งที่ครูสุบินกระทำเป็นประจำโดยที่ไม่เว้นแม้แต่สัปดาห์ก็คือ การฝึกซ้อมเพลงเพื่อให้เกิดความชำนาญและความแม่นยำ

Recommendation

การที่จะชงน้ำชาให้มีรสชาติดีนั้น ก่อนเติมน้ำร้อนให้เต็มจะต้องลวกใบชาเสียก่อนแล้วจึงค่อยใส่น้ำให้เต็มกา จะทำให้น้ำชามีรสชาติดี

จากการศึกษา Anecdotal Record ทำให้ทราบถึงวัตรปฏิบัติของครูสุบิน คือ

ครูสุบิน จันทรแก้ว เป็นศิลปินที่มีอุปนิสัยที่ดีงาม มีความกตัญญูต่องานที่ต่อผู้มีพระคุณ ให้ความเคารพนับถือต่อผู้มีอาวุโสกว่า มีนิสัยโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อทุกคน บุคลิกลักษณะภายนอก จะเรียบง่าย ไม่ค่อยสนทนากับบุคคลทั่วไป แต่ในส่วนตัวลึกซึ้งจิตใจแล้วไม่มีอะไร จะสนทนากับบุคคลหรือลูกศิษย์ที่มีความสนิทสนม รักความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่งกายถูกกาลเทศะ เป็นผู้ที่รักความสะอาดเป็นชีวิตจิตใจ ทุกวันเมื่อครูสุบิน จันทรแก้ว ตื่นนอน ที่ครูปฏิบัติภาระกิจส่วนตัวเรียบร้อยแล้ว ครูก็ต้องทำความสะอาดบ้านโดยการเช็ดถูบ้าน ครูจะไม่ชอบให้บ้านเรือนสกปรก ครูสุบินจะดูแลรักษาความสะอาดตลอดเวลา นอกจากนั้นครูสุบินจะต้องตรวจดูแลเครื่องดนตรีเป็นประจำ ถ้าพบว่าเครื่องดนตรีขึ้นไอน้ำหรือครุฑครูก็จะทำการซ่อมแซม เวลาจะไปงานครูสุบินจะต้องจัดเตรียมเครื่องที่จะออกงานให้พร้อม โดยการนำมาวางไว้หน้าบ้านให้เรียบร้อย

นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมดนตรีมาก จะตื่นนอนเวลา 05.00 น. และก่อนจะฝึกซ้อมเพลงก็จะทำการบูชาครูโดยการจุดธูปบูชาในเวลาเช้าและในเวลาค่ำ ครูจะฝึกซ้อมเพลงที่จะเตรียมตัวไปสอน มีการเตรียมการสอนในทุก ๆ วัน ถ้าเป็นวันหยุดห้านาทีครูก็ต้องซ้อมเพลงหน้าพาทย์ด้วย

เมื่อกลับมาจากทำงานแล้ว ก็จะฝึกซ้อมเพลง จะหยุดซ้อมเพลงในเวลารับประทานอาหารเท่านั้น หลังจากรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว ครูก็จะมานั่งซ้อมเพลงจนกระทั่งเข้านอน

คุณสมบัติของความเป็นครู

ครู หมายถึง ผู้สั่งสอน อบรม บ่มนิสัย และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์โดยที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน คุณสมบัติของความเป็นครูต้องประกอบด้วยธรรมะ เมื่อมีธรรมะแล้วก็นำมาประยุกต์ธรรมให้เข้ากับความเป็นครู ความเป็นครูที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมนั้นจะต้องไม่ถือโทษโกรธเคือง เป็นผู้ทรงศีล มีจริยวัตรและมีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นผู้มีกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งมีองค์คุณ 7 ประการ ดังปรากฏในสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ 23 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ครูฐานิยธรรม คือ ธรรมะสำหรับครู อันมีองค์คุณ 7 ประการ เพื่อสร้างศรัทธาและยึดมั่นในคุณสมบัติที่ดีของครูมาอธิบายดังนี้

พระคาถา...

ปิโย ครุ ภาวนีโย   วัตตา จ วจนกขโม
 คัมภีรณ จ กต กตดา   ในจฏฐาเน นิโยชเย

ผู้ที่เป็นครูที่ดีจะต้องยึดมั่นในคุณสมบัติของครูหรือของมิตรที่ดี มิตรแท้ ซึ่งจะเป็นแนวทาง ในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขความเจริญทั้งแก่ศิษย์และตัวครูเอง 7 ประการ คือ

1. ปิโย คือ เป็นที่รัก เป็นที่พอใจ เพราะครูทำตนให้เป็นที่รักของศิษย์
2. ครุ คือ เป็นที่เคารพ เพราะมีความหนักแน่น นำเคารพยำเกรง
3. ภาวนีโย คือ เป็นที่สรรเสริญ เพราะฝึกฝนอบรมตนให้เจริญด้วยความรู้และความเชี่ยวชาญ
4. วัตตา คือ เป็นผู้ว่ากล่าว มีความเพียรพรั่าสอน พรั่าเตือนศิษย์
5. วจนกขโม คือ เป็นผู้ที่อดทนต่อถ้อยคำ แม้จะถูกกระทบกระทั่งเสียดสี ลงงูมิ
6. คัมภีรณจกตกตดา คือ เป็นผู้ว่ากล่าวถ้อยคำอันลึกซึ้ง สอนเข้าใจได้แจ่มแจ้ง และลุ่มลึก
7. ใน จฏฐาเน นิโยชเย คือ พึงนำไปในฐานะที่ดี ในตำแหน่งที่ดี ไม่ชักชวนในฐานะอันไม่สมควร ไม่ชักนำศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เป็นครูผู้มีกัลยาณมิตรธรรมครบองค์คุณทั้ง 7 ประการ กล่าวคือ

1. เป็นที่รักของลูกศิษย์ สังเกตได้จาก ในเทศกาลต่าง ๆ ลูกศิษย์รุ่นอาวุโส หรือผู้จบการศึกษาแล้วจะมาเยี่ยมและนำของขวัญมาให้ บางคนก็จะส่งบัตรอวยพรมาให้ครู หรือถ้าครูต้องการให้ลูกศิษย์ช่วยเหลือทุกคนก็จะเต็มใจ
2. เป็นที่เคารพของบุคคลทั่วไป เพราะครูสุบินมีบุคลิกภาพที่น่าเคารพวางตัวให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ไม่พูดเล่นหรือพูดจาล้อเลียนผู้อื่น สังเกตได้จาก การได้รับเชิญให้ไปประกอบพิธีไหว้ครูตามสถาบันต่าง ๆ และประกอบพิธีตามวงดนตรีไทยทั่วไป
3. เป็นที่สรรเสริญ เพราะได้รับการฝึกอบรมให้เจริญด้วยความรู้และความเชี่ยวชาญ สังเกตได้จาก "บวชที่วัดสารคาม บวชอยู่สองไม่ถึงสามพรรษาดี แล้วก็สอบนักธรรมตรีได้ แล้วก็สึก"
4. เป็นผู้ว่ากล่าว มีความเพียรพรั่าสอน พรั่าเตือนศิษย์ สังเกตได้จากคำพูดที่พูดกับผู้วิจัยว่า "โองการไหว้ครูห้ามขอเด็ดขาด ถ้าเขาจะให้ก็ให้เอง"

ผู้วิจัยสังเกตจากการสอนศิษย์ ครูสุบินสอนการประคบมือแต่ละลูกในเพลงเดี่ยวแขกมอญ 3 ชั้น อย่างพิถีพิถัน

5. เป็นผู้ที่ยอดทนต่อถ้อยคำแม้จะถูกกระทบกระทั่งเสียดสี สังกัดได้จาก

เมื่อวันเผาศพครูเงิน ทองโต ที่จังหวัดสิงห์บุรี มีภรรยาครูคนหนึ่งในจังหวัดลพบุรี มาพูดว่า ใครจะเป็นผู้บรรเลงโขนได้ ไม่ได้ซ้อมกันมา แล้วที่สาวครูสุบินมาเล่าให้ครูฟัง ครูสุบินบอกว่า “ไม่ต้องพูด ปล่อยให้เขาพูดไป”

6. เป็นผู้กล่าวถ้อยคำที่ลึกซึ้ง สังกัดจาก

“เราเรียนมาอยากมีเครื่องของเราเอง ตั้งใจอย่างนี้ก็เป็นวาสนาของเราที่มีได้”

“เพราะใจเรามั่น...เนี่ย! สำคัญ”

“ถ้าเขาไม่เคยทำไหว้ครู เราก็ไปทำให้เขา จะได้มีกำลังใจ มีสิริมงคล”

7. พึ่งนำไปในทางที่ดี สังกัดได้จาก ก่อนรับประทานอาหารครูสุบินรินน้ำใส่แก้ว ยกมือขึ้นพนม แล้วเอามือลง แล้วยกมืออีกครั้ง หลังจากนั้นจึงเริ่มรับประทานอาหาร และถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ด้านดนตรีไทยให้แก่บุคคลทุกคน

